

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİNİN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMUYLA İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze AKPINAR

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Lutfiye KAYA CİCERALI

KASIM 2021

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİNİN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMUYLA İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze AKPINAR

ORCID ID: 0000-0003-1815-6751

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

"Bu tez 19/11/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/ Oyçokluğu ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

Enstitü Müdürü

Onay

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gamze AKPINAR

19/11/2021

ÖNSÖZ

Bu tezin yazım aşamasında bana gerekli her türlü desteği sağlayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Lütfiye Kaya Cicalı'ya en samimi teşekkürlerimi sunarım. Tezimin son aşamasında destekleriyle tezime son şeklini vermemi sağlayan jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Eyyüb Ensari Cicalı ve Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Duman'a emekleri için teşekkürlerimi sunarım. Bunun yanında, verilerimin toplanması aşamasında emeği geçen ve kısa zamanda çok fazla kitleye ulaşmamı sağlayan tüm arkadaşlarıma, benden desteğini hiç esirgemeyen eşime ve bugünlere ulaşmamda emeklerini ödeyemeyeceğim aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Gamze Akpınar

19/11/2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xi
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1: KURAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....5

1.1 Bağlanma.....	5
1.1.1 Bağlanmanın Tarihçesi.....	6
1.1.2 Bağlanmanın Çeşitleri.....	11
1.1.2.1. Güvenli Bağlanma.....	11
1.1.2.2. Güvensiz Bağlanma.....	11
1.1.2.3. Kaygılı/Kararsız Bağlanma.....	12
1.1.2.4. Kaçınan Bağlanma.....	12
1.1.2.5. Dağınık Bağlanma.....	13
1.1.3. Bağlanmanın Nörobiyolojisi.....	13
1.2. Anne Baba Tutumları.....	14
1.2.1. Anne Baba Tutumlarının Tarihçesi	15
1.2.2. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	17
1.2.3. Otoriter Anne Baba Tutumu.....	18
1.2.4. Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu	20
1.2.5. Korumacı Anne Baba Tutumu.....	20
1.2.6. İlgisiz Anne Baba Tutumu.....	21
1.3. Anne Baba Tutumlarının Belirleyicileri.....	22
1.3.1. Ebeveynin Kişisel Özellikleri Belirleyicisi.....	22
1.3.2. Kültürel Faktörler Belirleyicisi.....	22
1.3.3. Stres Faktörleri Belirleyicisi.....	23
1.4. Anne Baba Tutumlarının Önemi.....	23

1.5. Bağlanma ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	25
BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	28
2.1. Çalışma Grubu.....	28
2.2. Veri Toplama Prosedürü.....	28
2.3. Veri Toplama Araçları.....	29
2.3.1. Sosyodemografik Anket ve Çalışma İle İlgili Sorular.....	29
2.3.2. Anne Baba Tutumları Ölçeği.....	29
2.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II).....	30
2.4. Verilerin Analizi.....	30
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	32
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	45
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
KAYNAKÇA.....	54
EKLER.....	64
EK 1: Sosyodemografik Bilgi Formu ve Çalışma İle İlgili Sorular.....	64
EK 2: Anne Baba Tutumları Ölçeği.....	65
EK 3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II).....	67
EK 4: Anne Baba Tutumları Ölçeği Kullanım İzni.....	70
EK 5: Anket Uygulama İzni.....	71

KISALTMALAR

YİYE II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

AFA : Açıklayıcı Faktör Analizi

DFA : Doğrulayıcı Faktör Analizi

TABLO LİSTESİ

Sayfa Numarası

Tablo 1 : Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sınıflandırılması.....	16
Tablo 2 : Demografik Değişkenler İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	32
Tablo 3 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanları İçin Betimleyici İstatistik Değerleri.....	33
Tablo 4 : Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanları İçin Betimleyici İstatistik Değerleri.....	34
Tablo 5 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları.....	35
Tablo 6 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları.....	36
Tablo 7 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Ailede Kendisini En Çok Yakın Hissettiği Kişi Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları.....	37
Tablo 8 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının İlişki Benzerliği Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları.....	38
Tablo 9 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları.....	39
Tablo 10 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	40
Tablo 11 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	41
Tablo 12 : Değişkenler Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 13 : Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Ölçeği'nin Kaygılı Bağlanma Boyutu Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	43

Tablo 14: Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Ölçeği'nin Kaçınmacı Bağlanma Boyutu Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	44
--	----

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Annenin Bağlanma Stilinin Çocuk Yetiştirme Tutumuyla İlişkisi	
Tezin Yazarı: Gamze AKPINAR Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Lütfiye Kaya CİCERALİ	
Kabul Tarihi: 19.11.2021	Sayfa Sayısı: xi+71 (82 sayfa)
Anabilimdalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Psikoloji
Araştırmanın amacı annelerin bağlanma stilinin çocuk yetiştirme tutumuyla ilişkisini belirlemektir. Araştırmanın örneklemi 7-9 yaş arasında çocuğu olan 170 anneden oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllük esasına dayalı olarak seçilmişlerdir. Verilerin toplanmasında katılımcıların kişisel demografik özellikleri ile ilgili bilgi edinmek amacıyla “Sosyodemografik Bilgi Formu ve Çalışma ile İlgili Sorular”, hangi bağlanma stiline sahip olduğunu anlayabilmek için “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II) ve hangi çocuk yetiştirme tutumunu sık kullandığını ölçmek amacıyla “Anne Baba Tutumları Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22. 0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anne baba tutumları ölçeği puanının yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri puanı ile karşılaştırılmasında yapılan korelasyon analizinde, anne baba tutumları ölçeğinin alt boyutu olan istendik anne baba tutumu puanı ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma boyutu puanları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Anne baba tutumları ölçeğinin alt boyutu olan istenmedik anne baba tutumu puanı ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma boyutu puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Anne baba tutumu puanı ile eğitim düzeyi ve çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bağlanma stili puanı ile yaş ve çocuk sayısı değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Anne baba tutumu puanı ile ailede kendini yakın hissettiği kişi, ilişki benzerliği, yaşanılan yer, yaş ve çocuk sayısı değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bağlanma stili puanı ile ailede kendini yakın hissettiği kişi, ilişki benzerliği ve yaşanılan yer değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmanın, annenin bağlanma stili ve anne baba tutumları konusunda yapılacak diğer çalışmalara kaynak olması hedeflenmiştir.	
Anahtar Kelimeler: <i>Bağlanma, Anne Baba Tutumu, Kaçınmacı Bağlanma, Kaygılı Bağlanma, Anne</i>	

Nişantaşı University Institute of Social Sciences Abstract of Master’s Thesis

Title of the Thesis: The Relationship Between Child Rearing Attitudes and Maternal Attachment Styles	
Author : Gamze AKPINAR	Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Lütfiye Kaya CİCERALI
Date of Acceptance: 19.11.2021 Number of Pages: xi+71 (82 pages)	
Department: Psychology	Subfield: Psychology
The aim of this study is to determine the relationship between mothers' attachment style and child-rearing attitudes. The study group of the research consists of 170 mothers with children between the ages of 7-9. Participants were selected on a voluntary basis. In the collection of data, “Sociodemographic Information Form and Questions about the Study” in order to obtain information about the personal demographic characteristics of the participants, “Inventory of Experiences in Close Relationships II (YIYE II) in order to understand which attachment style they have, and “Mom and Father Attitudes Scale” was used. Analysis of the data was carried out using the SPSS 22.0 package program. In the correlation analysis performed in the study, comparing the score of the parental attitudes scale with the scores of the experiences in close relationships inventory, a moderate and negative correlation was found between the desired parental attitude score, which is a sub-dimension of the parental attitudes scale, and the scores of the avoidant and anxious attachment dimension. A moderate positive correlation was found between the unwanted parental attitude score, which is a sub-dimension of the parental attitudes scale, and the scores of the avoidant and anxious attachment dimensions. There were significant differences between the parent attitude score and the variables of education level and working status. There were significant differences between the attachment style score and the variables of age and number of children. There was no significant difference between the parental attitude score and the person with whom he felt close in the family, similarity of relationships, place of residence, age and number of children. There was no significant difference between the attachment style score and the family member, relationship similarity and place of residence. It is aimed that this study will be a source for other studies on mother's attachment style and parental attitudes.	
Anahtar Kelimeler: <i>Attachment, Parental Attitudes,, Avoidant Attachment,, Anxious Attachment, Mother</i>	

GİRİŞ

Bu araştırmada annenin bağlanma stilinin çocuk yetiştirme tutumuyla ilişkisi incelenmektedir. Son yıllarda bağlanma konusu araştırmacılar tarafından sıklıkla ele alınmaktadır. Bireyin bebekliğinden itibaren kurduğu ilişkiler, ileride nasıl bir birey olacağını belirler. Bebeklik döneminde ilişkiyi olumlu yönde etkileyen en önemli etken, bakım veren kişinin bebeğin ihtiyaçlarını karşılıyor olmasıdır. Bağlanma davranışı, bebeklerin ihtiyaçları karşılayan ve zor zamanlarında yanında olan kişiye karşı oluşturulur.

Bir bebeğin, diğer canlıların yavrularıyla karşılaştırıldığında daha uzun süre bakıma muhtaç olduğu bilinmektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005:89). İlk zamanlarda bağlanma, bebeğin sadece fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması olarak açıklansa da John Bowlby, bebekle bakım veren arasındaki bağın daha önemli olduğu ve bağlanmaya etkisinin daha fazla olduğunu açıklayarak psikoloji literatürüne yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bağlanmanın bebeğin sadece fizyolojik gelişimi için önemli olmadığına inanan Bowlby, psikolojik gelişimi için de önemsenmesi gerektiğine inanmıştır (Shaw ve DeMaso, 2007:154). Araştırmasında erken dönemde annesinden ayrılan bebeklerinin gösterdikleri stres düzeyini incelemiştir. Bu durumun sadece insan ırkında değil, diğer primatlarda da hayatta kalma şansını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bowlby'e göre bağlanma sistemi, bakım veren kişinin varlığının sürekliliğini sorgular. Bebek hayatı keşfederken ve etrafını gözlemlerken bakım veren kişi ihtiyaç duyduğunda yanındaysa sistem düzenli bir şekilde işlemeye devam eder. Eğer bakım veren kişinin varlığı süreklilik arz etmiyorsa güvensiz bir bağlanma oluşur. (Sümer, Sayıl ve Berument, 2016:14,15).

Bebeğin bakım vereniyle olan ilişkisi, ilerleyen dönemlerde bebeğin vereceği önemli kararları etkileyecek düzeyde önemlidir. Bakım vereniyle güvenli düzeyde ilişki kurmuş çocuklar iş yerindeki işveren-işçi, evlilikteki eş ilişkisinde de sağlıklı ortam oluştururlar. Güvensiz ilişki oluşturan bireyler ilerleyen dönemlerde kaygı verici ilişkiler kurabilirler.

Çocuk yetiştirme tutumları genel olarak, ebeveynlerin çocuklarına uygulamış olduğu davranış kalıplarının tamamı olarak tanımlanabilir (Sears, Maccoby ve Levin, 1957:161). Darling ve Steinberg (1993) ebeveyn tutumlarını, çocukların sosyalleşme sürecinde ailesinden gördüğü fizyolojik ve duygusal tepkiler olarak tanımlamıştır. Aile içindeki

ilişkiler çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminin sağlıklı olabilmesi için önemlidir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010: 43). Ebeveyn tutumları, anne-babanın kişisel özellikleri ve çocuk-ebeveyn ilişkisinin tümünü kapsar (Yeşilyaprak, 1993:3).

Ebeveyn davranışlarının çocuğun bağlanma stilinin belirlemektir. Araştırmalar ebeveynin bağlanma stilinin ebeveynlik tutumuna etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlerin ebeveynlikteki tutumlarının, çocukluk şemalarıyla ilgili olduğunu savunmuştur. Ebeveynler çocukluklarında edindikleri bu şemalarla çocuklarını yetiştirmeye çalışırlar. Bağlanma ve çocuk yetiştirme birbiriyle bağlantılı konulardır.

1.1 Problem Cümlesi

7-9 yaş arasında çocuğu olan annelerin bağlanma stilinin, çocuk yetiştirme tutumuyla arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Problemler

- 1- Annenin çocuk yetiştirme tutumlarıyla, annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, yaşadığı yer, annenin ailede kendine yakın gördüğü kişi ve çocuğuyla arasındaki ilişkisinin annesiyle ilişkisine benzerliği değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2- Annenin bağlanma stiliyle, annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, yaşadığı yer, annenin ailede kendine yakın gördüğü kişi ve çocuğuyla arasındaki ilişkisinin annesiyle ilişkisine benzerliği değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 7-9 yaş arası çocuğu olan annelerin, bağlanma stilinin, çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilişkisini incelemektir. Böylelikle hem annelerin çocuklarıyla kurduğu ilişkide hangi bağlanma stilini baskın olarak kurduğu ölçülecektir hem de annenin baskın olan bağlanma stilinin çocuk yetiştirmeyle ilişkisi incelenecektir.

1.3 Araştırmanın Hipotezleri

- Annenin yaşı ile bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

- Annenin eğitim durumu ile bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Annenin eğitim durumu ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Annenin çalışma durumu ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Annenin yaşı ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
- Hipotezler içerisinde olmayan çocuk sayısı, yaşanan yer, annenin ailede kendine yakın gördüğü kişi ve çocuğuyla ilişkisinin annesiyle ilişkisine benzerliği değişkenleri de araştırmaya eklenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için bakım veren veya annenin önemi çok fazladır. Çocuk annesiyle ne kadar iyi iletişim içerisinde olursa dünyayı keşfederken kendisine oluşturduğu ortam da o kadar güvenli olur. Sağlıklı iletişim kurabilen bir anne olabilmek sağlıklı bir bağlanmaya sahip olmakla başlar. Günümüz dünyasında annelerin çalışma durumu, eğitim durumu, yaşı, kaç çocuğa sahip olduğu gibi faktörler bağlanmanın kalitesini etkilemektedir. Yoğun çalışan anne babaların çocuklarına ayırdıkları vakit ve ihtiyaçlarını karşılama sıklığı azalmaktadır. Bu durum ebeveyn tutumlarının değişkenlik göstermesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda annenin bağlanma stilinin belirlenmesi ve bu stilin ebeveyn tutumuyla ilişkisinin incelenmesi önem kazanmaktadır.

Bağlanmayla ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Özellikle yetişkin bağlanma çeşitleriyle ilgili son zamanlarda oldukça fazla araştırma yapılmıştır. Bu araştırma hem ebeveyn bağlanma stilinin ebeveyn tutumuyla ilişkisini incelemek bakımından hem de bağlanma stilinin ve çocuk yetiştirme tutumunun demografik özelliklerle karşılaştırması bakımından önem kazanmaktadır.

Sınırlılıklar

- Araştırma yöntem olarak ilişkisel tarama modeli ile sınırlıdır.
- Araştırma örneklem seçimi olarak oransız örneklem seçimi tekniği ile sınırlıdır.

- Araştırma İstanbul ilinde yaşayan 7-9 yaş arası çocukları olan 170 anne ile sınırlıdır.
- Araştırma kullanılan sosyodemografik bilgi formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE II) ve Anne-Baba Tutum Ölçeğinin belirlediğı maddeler ile sınırlıdır.

1.4 Tanımlar

Bağlanma: Bağlanma, insanların önemsedikleri kişilere karşı oluşturdukları duygusal bağ olarak tanımlanmıştır (Bowlby,1969).

Çocuk Yetiştirme Tutumları: Genel olarak, ebeveynlerin çocuklarına uygulamış olduğı davranış kalıplarının tamamı olarak tanımlanabilir (Sears, Maccoby ve Levin, 1957:161).

1. BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1 Bağlanma

Bağlanma, bakım verenin çocuğu ile arasındaki ilişkide gelişen, çocuğun bu kişiye karşı oluşturduğu yakınlık ve bu yakınlıktan doğan duygusal bağıdır. Bağlanma, yaşam boyunca süren sürekliliği olan bir olgudur. Bebeklikteki bağlanma kavramı, bağlanılan kişiye karşı oluşturulan olumlu tepkilerin tümünü kapsamaktadır. Bu tepkiler, bebeğin bağlandığı kişiyle vakit geçirmek istemesi, korktuğu durumlarda bağlandığı kişiyi araması, bağlanılan kişiye ulaşıldığında ise rahatlaması olarak sıralanabilir. (Erkuş, 1994; Morgan, 1991). Bakım veren ve çocuk arasındaki ilişki ilerleyen dönemlerde kurulacak ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bağlanma kuramcılarına göre, çocukluk çağında güvenli ya da güvensiz biçimde oluşan bağlanma biçimi ilerleyen dönemlerde çok az değişiklik gösterir. Çocukluk döneminde güvenli bağlanan birey, erişkin döneminde yaşadığı bir travma ile de duygu durum bozukluğu yaşayabilir. Bu yüzden, bağlanma biçimi, çocukluk ve erişkin dönemi olarak ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini öne sürenler de vardır. Fakat bağlanma kuramcılarına göre çocukluk döneminde oluşan bağlanma biçimi temel bağlanma olarak kalmaktadır.

Doğumdan hemen sonra bebekte bağlanma içgüdüsel olarak memeyi arama, başını döndürme, emme, yutma, anneye yönelme ve beslenme saatlerini sezinleme şeklinde başlar. İkinci aydan itibaren bebek bakım verene yönelmekte, gülümsemekte ve ona diğer insanlardan daha çok tepki verip kendini onun yanında güvende hissetmektedir.

Yedinci ay itibariyle çocuk çevresindeki olayları anlamlandırmaya başlar ve sosyal ilişkilerini sınırlandırarak bakım verene daha çok yakınlık hisseder. Yabancıların yanında korkar ve bakım verenini arar. Bağlanma hayatın ilk yirmi dört ayında tam olarak gerçekleşir. İki yaşından sonra çocuklar bakım verenleriyle olan ilişkilerinden daha karmaşık ilişkilere yönelecektir. Bebek doğumunun ardından bağlanma davranışını, ihtiyaçlarını karşılayan, ulaşabildiği her hangi birine yöneltebilir. Altıncı aydan itibaren yakınlık duyduğu kişiye yönelirler ve bu kişiye birincil bağlanma ögesi denir. Birincil bağlanma ögesi ile çocuk arasında farklı bir ilişki vardır. Bebek bakım vereni – genelde anne – ihtiyacı olduğunda sığınabileceği güvenli bir refüj olarak görür. Bebek keşif

yaptıktan sonra yanına gideceği kişinin kim olduğunu bilmektedir (Hazan ve Shaver 1987; Hortaçsu 1991).

Bağlanma konusundaki araştırmaların, Bowlby'nin (1988) getirdiği biyolojik kökenli bağlanmayı desteklemek ve Pavlov'un öğrenme kuramıyla bağlanma konusunda getirdiği açıklamaları çürütmek amacıyla yapıldığı görülmektedir (Hortaçsu, 1991). Bowlby'nin biyolojik bağlanma kuramıyla ilgili gözlemlerini Freud'un psikanalitik bakış açısı altında şekillendirdiği görülmektedir (Atasoy, 1996).

1.1.1 Bağlanmanın Tarihçesi

Harlow (1958) yayınladığı yazılarda bağlanmayla ilgili dört ana teori bulunmaktaydı (Bowlby, 1958). Bunlar;

- Çocuk fizyolojik ihtiyaçlarını kendisi gideremediğinden, zamanla bu ihtiyaçları gideren kişinin doyum kaynağı olduğunu öğrenir. Bu genellikle anne olur. Bowlby bu duruma sahte sevgi teorisi adı vermiştir. Bowlby'e göre bu durum öğrenme teorisinden de bilinen İkincil Dürtü Teorisidir.
- Bebeklerde doğuştan gelen bir emme içgüdüğü ve memeyi elde etme duygusu vardır. Memeyi elde eden bebek bir süre sonra anneye karşı ilgisini de fark eder. Bu durumu Bowlby, Birincil Emilen Nesne Teorisi olarak açıklamaktadır.
- Bebeklerin temas ederek kendilerini rahatlatma eğilimleri vardır. Bu temas sadece fizyolojik ihtiyaçları değil başka bir nesneye ihtiyaç duyulduğunu da göstermektedir. Bowlby bu duruma Birincil Nesne Yapışması Teorisi adını vermiştir.
- Bebekler doğdukları andan itibaren oraya geri dönmek istedikleri için öfkeli dirler. Bowlby bu durumu Birincil Rahme Dönüş Arzusu olarak adlandırmaktadır. Bu dört teori içinde, psikanalitik kuramda kabul edilen sadece İkincil Dürtü Teorisi'dir. Freud sevginin temel kaynağının beslenmeyle bağlantılı olduğunu savunmuştur. (Bowlby, 1969: 234,235).

Nesne ilişkileri ekolüne bağlı olan Bowlby'nin bağlanma kuramı psikanalitik kuramla bazı noktalarda örtüşmektedir. Bebek-bakım veren ilişkilerinde Winnicott da yeni doğmuş bir bebeğin bakım vereni sayesinde dünyaya alışabildiğini savunmuştur.

Winnicott terk edilen bebekleri gözlemleyerek, bebeğin annesinden ayrı kaldığı dönemin bağlanma stilini etkilediğini belirtmiştir. Ona göre, iyi bir anne çocuğunun nesne ilişkilerini iyi gözlemleyerek, kendisinden ayrı kalabileceği sürenin uzunluğunu bilir (Tüzün ve Sayar, 2006: 28-30). Winnicott iyi bir annenin kapsayıcı olması gerektiğini söylemiştir. Kapsayıcı anne, çocuğunun kaygılarını giderebilen, sevgi dolu, çocuğuyla geçirdiği vakti kaliteli hale döndürebilen ve gerekli sınırları koyabilendir. Annede bunların eksikliği, çocukta saldırgan tutumlara neden olabilir. Bowlby'e göre ise iki tip anne vardır. Birincisi; çocuğun etiketlemelere karşı koruyan ve kendi benliğini fark etmesini sağlayan anne tipidir. İkincisi ise aynı zamanda hem sevilen hem de nefret edilen anne tipidir (Tüzün ve Sayar, 2006: 29,30).

Bağlanma kuramı bazı noktalarda psikanalitik kuramdan farklıdır. Bowlby'e göre bu farklılıklar bağlanma kuramını oluşturan başlangıçlardır. Psikanalitik kuramlar genelde bir sendrom veya semptomla başlayıp, bu olay çerçevesinde hipotezler geliştirilerek oluşturulmuştur. Bağlanma kuramı ise, gruplandırma yöntemiyle oluşmuştur. Bebeklikte ve ya küçük yaşta bakım vereni kaybetmeyle başlayan bir süreçtir (Bowlby, 1969:40,41). Bunun yanında bağlanma kuramı yapılan diğer araştırmalarla desteklenmiştir (Güngör, 2000; Arslan, 2008:13).

Harry Harlow (1950) yapmış olduğu maymun deneyi oldukça ilgi çekicidir. Bu çalışma maymunların bağlanmasıyla ilgilidir. Harlow bebek maymunlarda bağlanmayı gözlemlenmiş ve bu döneme kritik dönem adını vermiştir. Bu sonuca annesinden ayrı kalmış ve ya annesini kaybetmiş bebek maymunları gözlemleyerek ulaşmıştır. Annesinden ayrı kalan bebek maymunların, ayrı kaldıkları süre içerisinde diğer maymunlarla bir iletişimi olmadığını, bir kısmının öldüğünü, bir kısmının da anormal davranışlar sergilediğini gözlemlemiştir (Tüzün ve Sayar, 2006:25).

Bu deneyden sonra Harlow bebek maymunlarla farklı deneyler de yapmıştır. Bir başka deneyde ise kafese temsili iki anne maymun yerleştirmiştir. Bu temsili annelerden biri tellerden yapılmış ve bir süt şişesi taşımaktadır. Diğeri ise daha yumuşak ve sıcak yapıdadır. Bebek maymunların kafeste bulunduğu süre içerisinde yumuşak ve sıcak olan temsili anne ile daha fazla vakit geçirdikleri gözlemlenmiş, beslenme ihtiyacını süt şişesi taşıyan temsilden karşılasalar da vakitlerinin çoğunu diğer temsili maymuna sarılarak geçirdikleri gözlemlenmiştir. Kafese yabancı bir cisim atıldığında yumuşak ve sıcak olan

temsile sarıldıkları, bu temsili annenin yanındayken daha rahat keşif yaptıkları gözlemlenmiştir. Bundan hareketle bağlanmanın sadece fiziksel ihtiyaçları karşılamakla oluşmadığını, canlıların bağlanırken temas ederek daha yakın bir ilişkiye ihtiyacı olduğu belirtilmiştir (Bowlby, 1969:251). Bu sonuçlar Bowlby'nin anne yoksunluğunun ilerleyen süreçlerdeki ilişkilerin sağlamlığını etkileyeceği konusundaki düşüncesini desteklemiştir. Bowlby, Harlow'un maymunlarla yaptığı çalışmalardan etkilenerek bebekle anne arasındaki ilişkinin sadece fiziksel ihtiyaç karşılamakla yeterli olmayacağı görüşünü benimsemiştir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Bowlby bağlanma ile ilgili çalışmalarına 1950 de Dünya Sağlık Örgütü'nün evsiz çocuklarla ilgili tavsiye istemesiyle başlamıştır. Raporunda küçük yaş çocuklarının bakım vereni ile yakın temas halinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu raporun üzerine yetimhanede bakıcılarla ilgili bazı değişiklikler yapmıştır. Bakım verenin sürekliliğinin bağlanmada önemini vurgulayan Bowlby, daha önce çocuklarla kim müsaitse o ilgilenirken, tek bir bakım veren olması gerektiğini belirtmiştir. Bowlby'nin hazırladığı rapor anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi açısından ilgi görmüştür. Fakat raporda bazı eksiklikler oluşmuştur. Bağlanmanın kişilik gelişimi üzerine etkilerini açıklamak için sistematik bir çalışma yapılması gerekmiştir. Bu süreçte Bowlby James Robertson ile bir çalışmaya başlamıştır. Robertson, bir grup çocuğun evden ayrı kalma süreçlerini inceleyen bir çalışma yürütmektedir. Robertson bu çalışmada çocukların evden ayrı kaldıkları süreçte ve eve geri döndüklerinde oluşan bozukluğu gözlemlemiştir. Bununla ilgili bir rapor yazmış fakat bu çalışma sadece bir gözlem üzerine yapıldığı için tepki almıştır (Bowlby, 1969:25,26).

Bowlby, Robertson'un bu gözlemlerini başka kültürlerde yapılan çalışmalarla da birleştirmiş ve bağlanma terimini ilk kez 1958' de kullanmıştır. Bu terimi, bebek için önemli olan kişilere karşı geliştirmiş olduğu duygusal bağlar olarak derinleştirmiştir. Bowlby, yaşamın ilk yıllarında bebeklerle oluşturulan duygusal bağın ve onlara verilen tepkilerin, zihinlerinde tasarımlar oluşturduğunu ve ilerde kuracağı ilişkilerin ilk örneğini yarattığını savunmuştur. Bowlby buna 'içsel çalışan modeller' adını vermiştir (Sümer ve Güngör, 1999:73).

İçsel çalışan modeller iki ana inanç üzerine kurulmuştur. İlki bağlanılan nesneler tarafından seilmeye ve desteklenmeye layık olup olmadığına dair benlikle ilgili inançtır.

Diğerlerine ilişkin inanç ise, bağlanılan nesnenin güvenilirliği ve ulaşılabilirliği ile ilgilidir. İçsel çalışan modeller başta esneklik gösterse de zamanla katılaşabilirler (Holmes, 1993:435).

Bowlby, keşfetmenin bağlanma ile olan ilişkisinden çok etkilenmiştir. Bunun üzerine bağlanma şeması, yakınlık arama ve güvenli üs kavramları üstüne çalışmalar yapmıştır. Bowlby'e göre bağlanma, bağlanılan nesneyle bebek arasında yaşanan deneyimlerin tümü olmuştur (Cozolino, 2006:176).

Bowlby'e göre (1988) bağlanmanın dört özelliği vardır. İlk özellik yakınlığın sürekliliğidir. Bağlanılan nesneye sürekli yakın olma isteğidir. İkincisi ise güvenli üs kavramıdır. Herhangi bir tehlike ile karşılaşıldığında güvenli üs olan bağlanılan nesneye yakın olarak kendini güvende hissetme isteğidir. Üçüncüsü güvendir. Bağlanılan nesnenin tutarlılığına olan güven, çocuğun rahatça keşif yapmasını sağlamaktadır. Sonuncusu ise, ayrılıkla yaşanan acıdır. Bağlanılan nesnenin kaybıyla ortaya çıkmaktadır.

Bowlby'ye göre bağlanma kademeli olarak yaşamın ilk iki yılında oluşur. Özellikle altıncı aydan sonra başladığı gözlemlenmiştir. Altı aylık bir bebeğin bağlanmaya karşı tepkileri şu şekilde sıralanmıştır;

- Protesto ve Yeniden Bağlanma İsteği
- Umutsuzluk
- İlgisizlik

Protesto ve yeniden bağlanma isteği anneden ayrıldıktan sonra ortaya çıkan tepkidir.

Annenin gelmemesiyle umutsuzluk oluşur ve annenin gelmesinin gecikmesiyle ilgisizlik tepkisi görülür (Bowlby, 1969:262).

Ainsworth'ün yaptığı deneysel çalışmalar, Bowlby'nin kuramının gelişmesinde büyük önem taşımaktadır (Masterson, 2005:158-160). Ainsworth 1953 yılında eşinin Uganda'da işe girişiyle ilk çalışmalarına başlamıştır. Burada haftada iki saatlik ev ziyaretleriyle anne bebek bakımını, bebeğin gelişimini, anne bebek ilişkisini gözlemleyerek bağlanma kuramını üç ana başlıkta toplamıştır. Güvenli bağlanan bebekler, güvensiz bağlanan bebekler ve bağlanmanın gerçekleşmediği bebekler. Annenin bulunduğu ortamda rahat bir şekilde keşif yapan, az ağlayan bebekler güvenli

bağlanan, anne yanında bile olsa sürekli ağlayan bebekler güvensiz bağlanan, annenin varlığını ya da yokluğunu önemsemeyen bebekler bağlanamamış bebekler olarak tanımlanmıştır. Bağlanma araştırılırken belli davranışlar gözlemlenmiştir. Bunlar; bebeğin farklı ağlaması, farklı gülmesi, farklı sesler çıkarması, anneden ayrı kaldığında ağlaması, gülümseyerek selamlaması, selamlarken alkışı, annenin kucağına yüzünü gömmesi, kucaklaması, sarılması ve öpmesi, güvendiği kişi olan anneye kaçışı tepkileridir.

Ainsworth'e göre eğer sağlıklı bir bağlanma sağlanırsa, bebekte güvenli hissetme ve sevgi duyguları; sağlıklı bir bağlanma sağlanırsa, kaygı ve kırgınlık duyguları gözlemlenmektedir. Eğer bağlanma sağlandıktan sonra ilişkide kopmalar oluşursa bebek anneyi protesto eder (İlaslan, 2009:17,18).

Ainsworth (1963) yaptığı çalışmayla anne-bebek bağlanmasını sınıflandırmak istemiştir. Bu çalışmanın adı Baltimore Araştırması'dır. Bu çalışmada Baltimore'lu 26 aile gözlemlenmiştir. Bir yıl boyunca gözlemlenen bu ailelerden anne-bebek ilişkisinde doğal davranışları teşvik edilmiştir. Bu aileler dört şekilde kategorize edilmiştir;

- Özerk anneler: Çocuklarının duygu ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı annelerdir.
- Kayıtsız anneler: Çocukların ihtiyaçlarıyla ilgilenmeyen annelerdir.
- İç içe geçmiş anneler: Tutarlı davranışlar sergilemeyen annelerdir.
- Dağınık anneler: Çocuklarından korkan ve onları korkutan annelerdir (Cozolino, 2006: 177, 178).

Araştırmaya katılan tüm bebekler ilk yaşına girdiklerinde laboratuvar ortamında gözleme alınmışlardır. Bu araştırmanın adı Yabancı Durum uygulamasıdır. Araştırmanın ilk aşamasında anne ve bebek bir oyun odasına yerleştirilmişlerdir. Daha sonra araştırma görevlilerinden biri odaya girmiş ve köşede oturmuştur. Kısa bir süre sonra annenin odadan çıkmasıyla bebek odada yabancıyla birlikte kalmıştır. Anne odaya geri dönmüş ve sandalyesine oturmuştur. Bu deneyde çocukların verdiği şu tepkilere yanıtlar aranmıştır;

1. Çocuk rahatlamak için anneyi mi arıyor yoksa anneye karşı duyarsız mı kalıyor?
2. Çocuk anneye doğru yaklaşıyor mu yoksa uzakta mı kalıyor?

3. Çocuk kolay sakinleşiyor mu yoksa yatışmakta zorlanıyor mu?
4. Çocuk anne döndükten sonra oyununa devam mı ediyor yoksa anneye yapışıyor mu?

Bu araştırmadan sonra bağlanma, güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan ve güvensiz/dağınık olmak üzere dört ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Güvenli bağlandığı düşünülen bebeklerin diğer bebeklere göre daha azimli ve daha uyumlu olduğu gözlemlenmiştir (Cozolino, 2006: 178,179).

1.1.2 Bağlanmanın Çeşitleri

1.1.2.1 Güvenli Bağlanma

Yabancı durum deneyinin çıkarımlarına göre güvenli bağlanan bebekler, anne giderken biraz kaygı yaşasalar da, anne geri döndüğünde heyecanlı bir karşılama yaşamış ve sakince keşfetmeye devam etmişlerdir. Çünkü bundan önceki deneyimlerinde kaygılı hissettiklerinde sakinleşme yöntemi olarak anneyle ilişki kurmayı öğrenmişlerdir. Güvenli bağlanan çocuklar anneleri güvenli üs olarak içselleştirmişlerdir (Cozolino, 2006:178). Güvenli bağ oluşturan bebekler bakım vereninin ihtiyaç anında orda olacağını bilmektedirler. Bu güvenli bağlanma stili çocuğun yetişkinlik dönemindeki ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir. Bir bebeğin güvenli bağ oluşturabilmesi, bakım vereninin belirli özellikleri taşımasıyla gerçekleşmektedir. Bu özellikler; sıcak, duyarlı, ihtiyaçları gören ve gideren olarak belirlenmiştir. Bu özellikleri taşıyan bakım verenler, bebeğin ağlama sesinden ihtiyacını anlayan ve onu sakinleştirebilen kişilerdir (Tüzün ve Sayar, 2006:27). Hazan ve Shaver (1987) bu gruptaki bireylerin benlik algısı ve ötekiyle ilgili algısının olumlu olduğunu söylemiştir. Güvenli bağlanmaya sahip kişilerin ebeveynleriyle ilgili hisleri ve çocukluk anıları genellikle olumludur (İlaslan, 2009:39). Güvenli bağlanmaya sahip bireyler eşleriyle olumlu ilişkiler geliştirebilir ve bağlanmanın doyumunu yaşayabilirler. İlişkilerinde kaybetme, ayrılma ve terk edilme gibi kaygılar yaşamazlar. Bağlanma sınıflandırması içerisinde en sağlıklı ilişkiler kuran grup güvenli bağlananlardır (Solmuş, 2008).

1.1.2.2 Güvensiz Bağlanma

Güvensiz bağlanan bireylerin, güvenli bağlananlara göre insanlarla ilgili olan algıları daha olumsuzdur. Başkalarının onu sevdiğine ve kabul ettiğine dair inançları düşük

olduğu için duygusal ilişkilerinde sorunlar yaşarlar. Yakınlıktan hoşlanmaz ve kaçma eğilimi gözetirler (Sümer ve Güngör, 1999:74).

Güvensiz bağlanmaya yol açabilecek birçok neden belirtilmiştir. Bunlardan en belirgin olanı çocuklukta güvensiz bağlanma yaşamış olan ebeveynlerin, çocuklarına karşı sağlıklı bir model olamadıklarıdır. Annelerinde güvensiz bağlanma olan çocukların, kendilerinde de güvensiz bağlanma modelinin görülme olasılığının yüksek olduğu belirtilmiştir (Bowlby J. 1982). Bununla birlikte, aile bireylerinin yaşadığı olumsuz, sosyal, ekonomik ve ruhsal durumlar bağlanmanın gerçekleşeceği ortamların oluşmasına engel olmaktadır. Bir diğer etken ise, çocuklukta maruz kalınan duygusal, fiziksel veya cinsel istismarın çocuğun bağlanmasını olumsuz yönde etkilemesidir (Lionetti, Pastore ve Barone, 2015;42:135-45).

1.1.2.3 Kaygılı-Kararsız Bağlanma

Yapılan yabancı durum deneyinde anneden ayrılmada tepkisini aşırı üzümlere ve ağlayarak gösteren bebeklerdir. Anne geri döndüğünde kolaylıkla sakinleşmemiş, anneye yaklaşmak istese de öfkeyle anneyi uzaklaştırmışlardır. Oyuna huzurlu bir şekilde dönmekte de zorlanmışlardır (Karen, 1990; Bretheron, 1992; Main, 1999; Aydın, 2005; Yalom, 2014).

Kaygılı-Kararsız bağlanmış çocuklar, bağlandıkları kişiden ayrıldıklarında çok huzursuzlaşır, stres olurlar. Bağlandıkları kişi odaya geri döndüğünde ise bu olumsuz duyguları hafifletmez, sakinleşmede güçlük yaşarlar. Bakım verenleri çocuğun ihtiyaçlarını tutarsız bir şekilde karşılar. Çocuk her ihtiyacı olduğunda bakım verene ulaşamaz. Bazen ihtiyaçları karşılanırken bazen bakım veren meşgul olur ve çocukla ilgilenmez. Bu çocuklar bağlandıkları kişi ile temas kurmak isteseler de ilişki kurmaktan çekinirler.

1.1.2.4 Kaçınan Bağlanma

Yabancı durum deneyinde anneden ayrılırken etkilenmeyen ve anne döndüğünde mesafeli duran bebeklerdir. Anneden ayrılırken sakin ve neredeyse hiç tepki vermezken, anne geri döndüğünde reddedici ve uzaklaştırıcı özellikler göstermektedirler. Çocuk anneden herhangi bir yakınlık ve temas beklememiştir (Shaw ve DeMaso, 2007:157). Bu bebeklerin annelerinin ilgisiz, ihtiyaçlarını gidermede tutarsız olduğu gözlemlenmiştir

(Cozolino, 2006:180). Kaçınan bağlanan çocuklar, bağlandığı kişiden bir telkin, temas ihtiyacı hissetmezler.

Kaçınan bağlanmış çocuklar, yetişkin olduklarında duygusal ilişkilerinde bağlanmakta zorlanırlar. İlişkilerine duygusal anlamda emek vermekten kaçınır ve ayrılık olduğunda çok az üzüntü hissederler.

1.1.2.5 Dağınık Bağlanma

Yabancı durum deneyinde anne odaya geri döndüğünde, bebeğin kendini sakinleştiremediği, değişik davranışlar sergilediği ve bazen kendine zarar verdiği gözlemlenmiştir. Yüzlerinde donuklaşmış ifadeler görülmüş, uyumlanma ve motor becerilerinde aksaklık gözlemlenmiştir. Bu çocukların annelerinin travmatik deneyimleri olduğu veya yas sürecinde oldukları belirtilmiştir (Cozolino, 2006, s. 181).

Araştırmalara göre, dağınık bağlanan çocuklar ebeveynleri tarafından çok korkutulmuşlardır. Genelde ebeveynleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan çocukların bu bağlanma stiline sahip olduğu belirtilmiştir.

1.1.3 Bağlanmanın Nörobiyolojisi

Bebeklerin doğdukları andan itibaren uyum sağlamaya çalıştıkları ilk ortam ebeveynleriyle bulunduğu ortamdır ve ebeveynlerin bilinçdışı zihinleri çocuklarına davranışlarını etkiler. Yaşamın ilk yılları beynin en çok geliştiği dönem olduğu için, bebeklerin bulunduğu ortam beyinlerinin yapısını etkilemektedir (Cozolino, 2006, s. 8).

Bowlby kitabıyla ilgili çalışmaları bitirdikten sonraki süreçlerde bu alanda önemli çalışmaları olan Allan N. Schore, Bowlby'nin geleceği gördüğünü ileri sürmüştür. Ainsworth bu konuya farklı bir yorum getirmiştir. Bağlanmanın sadece gözlemleyerek anlaşılabilecek bir şey olmadığını, bu durumun anne ve çocuk arasında kurulan içsel bir süreç olduğunu ileri sürmüştür (Schore, 2012, s. 76).

Çocuk doğduğundan itibaren etrafındaki insanlarla koku, tat ve dokunma gibi duyuşal olarak iletişime geçmeye çalışmaktadır. İkinci ayını doldurduktan sonra beyninin oksipital (artkafa) lobunun gelişmesiyle, görsel olarak etrafı ve annesinin yüzünü seçmeye başlar. Annenin yüzünü algılayan bebek, annesinin duygusunu belirlemek için

sık sık suratına bakarak göz teması kurmaktadır. Bu bakışmalar incelendiğinde, anne ile bebek arasında bir diyalog kurulduğu görülür (Schore, 2012, s. 95,96). Bu görsel diyaloglar bebeğin bağlanmasını desteklemektedir (Cozolino, 2006, s. 195).

Anne ile bebek arasında süregelen bakışmalar, vücuttaki dopamin seviyesini yükseltmektedir. Bebek dopaminin yükselmesiyle büyük bir coşku yaşar. Bu coşkuyu sakin dokunuşları ve sesiyle kontrol etmek annenin görevidir. Annenin bu yatıştırıcı hareketleri oksitosin seviyesini düzenlemektedir. Bu sakinleştirici hareketler çocuğun başa çıkma kapasitesinin gelişmesinde önemli rol oynar (Schore, 2012, s. 103,104).

Anne ile bebeğin uyumlu olması bağlanmanın sürdürülebilmesi açısından önemlidir. Bu uyumu annenin sağlaması gerekmektedir. Anne ile bebeğin uyum sağlayamadığı durumların olmaması normaldir. Gelişimsel süreçte anne ile bebeğin uyum sağlayamadığı durumlarda annenin bu durumu onarabilecek bir davranış sergilemesi gerekmektedir. Onarılan kısa süreli uyumsuzlukları bebek regüle edebilir. Bu uyumsuzluk devam ederse çocuğu zehirleyebilmektedir. Annenin senkronizasyonu bağlanmanın türünü değiştirebilmektedir (Schore, 2012:99,100).

2.2 Anne Baba Tutumları

Aile toplumu oluşturan en küçük birimdir. Bu topluluğun içinde çocuğun karakterinin büyük bölümü oluşmaktadır. Çocuğun kültür, gelenek ve normlara uygun davranması önce aile içinde öğretilmektedir. Bu değerlerin diğer nesillere aktarılması ailede başlayıp, okul ve sosyal çevreyle tamamlanmaktadır. Sıfır-altı yaş çocuğun kişiliğinin geliştiği dönemdir ve çocuk bu süreci ailesiyle geçirmektedir. Dolayısıyla kişilik aile içinde oluşur.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken ortaya çıkan davranışları ve beklentilerin tümünü oluşturan ebeveyn tutumları, çocukların sosyalleşme sürecini etkileyen temel yapılardan biridir (Kağıtçıbaşı, 2006). Çocuk doğduğu andan itibaren kişilik gelişimini ve karakter oluşumunu anne baba tutumlarıyla elde etmektedir. Çocuk rol model aldığı anne babasının davranışları ile kendi kişilik gelişimini şekillendirmektedir. Süreçte anne babasını rol model alan çocuk onların tutumlarına benzer tutumlar geliştirmeye başlamaktadır (Yavuzer, 1994). Bebekliğinden itibaren toplumsal çevresinden

etkilenecek kişiliğini geliştiren bireyin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini anne baba tutumları toplumsal çevreden daha çok etkilemektedir (Grusec ve Davidov, 2007).

Toplumsallaşma ailede başlatılan sosyal çevreyle gelişen bir süreçtir. Çocuğun topluma yararlı ve sağlıklı bir birey olması ebeveynlerin çocukları için uyguladıkları sınırlar ve genişletmeler sayesinde oluşmaktadır (Gander ve Gardiner, 2010).

Bireylerin toplumda gösterdikleri olumlu ve olumsuz davranışların temel sebeplerinden biri anne baba tutumlarıdır. Bu tutumlar çocuğun kişiliğini ve benlik oluşumunu da etkilemektedir (Özdoğan, 2000). Aile ortamı çocuğun ilk sosyal çevresidir. Bu ortamda ailelerin çocuklarına davranışları ve diğer insanlara davranışları çocukların sosyal normlarını oluşturmaktadır. Çocuklar ailelerinin davranışlarıyla özdeşim kurmaktadır. Kendi ebeveynlik süreçlerinde ise çocuklarına aynı tutumları sergilerler. Bu tutumlarda kuşaklararası geçiş söz konusudur (Grusec ve Davidov, 2007; Mızrakçı, 1994; Yavuzer, 2005).

Evin içindeki psikolojik atmosfer çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişiminin sağlıklı olmasında büyük önem taşır. Baumrind'in (1980), anne-baba tutumlarıyla ilgili yaptığı araştırmalar üzerine, anne-baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkileri araştırılmaya başlanmıştır ve anne-baba tutumları belirli kategorilere ayrılmıştır.

2.2.1 Anne Baba Tutumları Tarihçesi

Anne-baba tutumlarının yoğun olarak incelendiği dönem 20. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Bu araştırma hareketini başlatan Freudyen kuramcılar ve davranışçı kuramcılar olmuştur. Davranışçı kuramcılar, anne baba davranışlarını gözlemlemişler ve genellikle ödül ceza yöntemini incelemişlerdir. Onlara göre çocukların davranış yönetimindeki başarısı, anne babaların olaylara verdikleri tepkiler ve sınır koyma becerileri ile doğru orantıdadır. Bu kuramı benimseyen kişilere göre anne babanın sergilediği davranışın nedeninden daha çok, bu davranışı sergileyiş şekli ile ilgilenmektedir (Akman ve Erden, 1996).

Çocuğun duygusal ve fiziksel özellikleri ön planda tutularak, Freud kuramını benimseyenler anne-baba tutumlarını psikanalitik açıdan değerlendirmişlerdir. Aile içerisindeki duygusal yaklaşımlarla çocuğun davranışının değişebileceğini düşünerek, aile içi duygusal ilişkiye odaklanmışlardır. Ebeveynlerin kendi çocukluklarından

getirdikleri şemalar, duygusal çatışmalar üzerine eğilmişlerdir (Darling ve Steinberg, 1193, s.490).

Duygu ve davranışların bir bütün olduğunu savunan Baumrind (1980; 1991) tutum ve davranışlara farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu bakış açısı ile üç çocuk yetiştirme tutumunu ortaya çıkarmış ve bu tutumların çocukların gelişiminde ve ilerleyen zamanlarında etkisi olacağını savunmuştur. Açıklanan tutumlar şu şekilde sıralanmaktadır; demokratik-dengeli tutum, otoriter-yetkici tutum ve izin verici tutum. Baumrind'in bu araştırmasının sonrasında, son 50 yılda bu alanda çeşitli birçok araştırma yapılmıştır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010:43).

Baumrind'in araştırmasından sonra bu görüşte ayrıma giden Darling ve Steinberg (1993), ebeveynlik stilleri ile ebeveyn davranışlarının birbirinden farklı olduğunu savunmuşlardır. Anne-babanın davranışlarının duruma göre başvurulacak spesifik tutumlar olduğunu, anne-baba tutumlarının ise kültürle bağlantılı olduğunu savunmuşlardır. Anne-baba tutumlarının çocuk gelişimine nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla bu ayrıma gidildiği belirtilmiştir.

Darling ve Steinberg'e göre ebeveynlerin spesifik durumlardaki davranışları çocukların gelişimleri doğrudan etkileyerek, akademik başarı, benlik algısı ve sosyallik gibi özelliklerinin olumlu yönde geliştiğini savunmuştur. Anne-baba tutumları ise bu gelişimleri doğrudan etkilememektedir (Kırman ve Doğan, 2017:31).

Baumrind ile aynı düşüncede olanlar, ebeveyn tutumlarında kontrol ve kabul kısımlarının kesişmesinden dolayı otoriteyi dört alt başlıkta incelemişlerdir. Bu kesişmeler otoritenin kabul ve kontrol kısımlarının düşük ve yüksek düzeylerinde incelenmiştir. Bu tutumlardan izin verici anne-baba tutumunu, izin verici-hoşgörülü ve izin verici-ihmalkâr olarak ikiye ayırmıştır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010:44).

Tablo 1
Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sınıflandırılması

	Düşük Kontrol	Yüksek Kontrol
Düşük İlgi/Kabul	İhmalkâr	Otoriter
Yüksek İlgi/Kabul	Aşırı hoşgörülü-İzin verici	Demokratik/Dengeli

Kaynak: Sümer ve Güngör, 1999: 37

Tabloda görüldüğü üzere, düşük ilgi ve düşük kabulün olduğu durumlar, düşük kontrolle kesiştiğinde ihmalkâr tutuma, yüksek kontrolle kesiştiğinde otoriter tutuma yol açmaktadır. İhmalkâr tutumla büyüyen çocuklar, sosyalleşirken sınırlarını koruyamayan benlik algısı düşük çocuklar olarak hayatlarına devam etmektedirler. Otoriter tutumla büyüyen çocukların ise kontrol mekanizmaları düşük insanlara güvenleri az olmaktadır. Bunun yanında yüksek ilgi ve yüksek kabulün olduğu durumlar, düşük kontrol ile kesiştiğinde aşırı hoşgörölü bir tutuma, yüksek kontrolle kesiştiğinde ise demokratik tutuma yol açmaktadır. Aşırı hoşgörölü tutumla büyüyen çocuklar genellikle doyumsuz, sınırları bilmeyen ve özgüvenleri düşük olarak hayatlarına devam ederler. Demokratik tutum anne-baba tutumları arasındaki en sağlıklı tutum şeklidir. Demokratik tutumla yetiştirilen çocuklar, benlik saygısı yüksek, özgüvenli, sorumluluk sahibi ve sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir.

Bunların dışında ülkemizde yaygın olarak gözlemlenebilen aşırı koruyuculuk tutumu, batı ülkelerinde çok sık görülmemektedir (Demir ve Şendil, 2008, s. 16). Aşırı koruyucu tutumla yetişen çocukların ilişkilerinde genelde güvensizlik söz konusudur. Aileleri tarafından sürekli kontrol edilen çocuklar, her an kötü bir durumla karşılaşacakmış gibi korunmaktadırlar. Kendi fikirlerini üretme ve sınırlarını koruma konusunda ilerleyen süreçlerde problem yaşamaktadırlar.

2.2.2 Demokratik Anne-Baba Tutumu

Koşulsuz sevgi ve saygı ile çocuğunun kişilik gelişimine önem veren, bireyselleşmesini sağlamak için aldığı kararları destekleyen, tutarlı ve kararlı ebeveynlerin gösterdikleri tutuma demokratik ebeveyn tutumu denir (Sezer ve Oğuz, 2010). Çocuk gelişiminde en sağlıklı tutum demokratik anne baba tutumudur. Bu tutum, ebeveynlerin çocuklarını kontrol altında tutma ve ihtiyaçlarını giderme olanağını oluşturmaktadır. Anne babaların tutarlı davranışları çocuklarda güven oluşturmaktadır.

Bu tutumu sergileyen anne babalar çocuklarını her alanda desteklemektedir, fakat bu durum bazı sınırlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Anne-baba isteklerini açık bir şekilde dile getirerek çocuğu ile yakın bir ilişki kurmaktadır. Bu ortamda çocuğun kendi kararlarını alabilme ve aldığı kararların sorumluluğunu üstlenebilme şansı verilmiştir. Bu tutum çocuktaki benlik saygısının temelini atılmasına neden olur.

Demokratik tutum sergileyen anne babalar, çocuğun ihtiyaç duyduğu her an yanında olacaklarının teminatını vermektedir. Çocuk belirli sınırla içerisinde özgür olduğunu bilmektedir (Yavuzer, 1994). Bu durum çocuğun özgüven gelişiminde önemli rol oynar.

Konulmuş olan kurallar ve sınırlar çocuğa açıklanmıştır. Aile içi iletişim güçlüdür ve eğer sorun varsa muhakkak konuşulmaktadır. Ebeveyn ve çocuk arasında yaşanan çatışmalar, çocuk engellemeden bir çözüm üretilmeye çalışılarak aşılar. Çocuğun fikirleri ve duyguları görmezden gelinmemektedir. Bu tip ebeveynler çocuklarını takip etmede başarılıdır ve çocuk için önemli ve güncel olan konulara iyi bir şekilde karşılık vermektedirler. Yeni durumlara göre koyulan kural ve sınırlar süreçte güncellenebilir fakat bunları çocuğun anlayabileceği ve uygulayabileceği seviyede tutmaya çalışmaktadırlar. İstenen ve istenmeyen davranışlar açık bir şekilde konuşulur. Özerkliği desteklerken disiplini ihmal etmeden, ikisi arasında bir denge kurmayı önemsemektedirler (Baumrind, 1966: 901).

Demokratik tutumu benimseyen anne babalar, fiziksel ya da sözel şiddete başvurmamaktadırlar. Bir konu hakkında konuşulurken, çocuğa değil yapılan davranışa odaklanılmaktadır. Anne-baba arasındaki tutarlı davranışlar, gerekli özgürlüğü sağlarken disiplini elden bırakmamaktadır (Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik tutum çocuklarda bağımsızlık, kendi kendine karar verebilme, sorumluluk alma, güvenli bir bağlanma, fikirlerini özgürce söyleyebilme, sosyal olarak uyumlu ve akademik alanda başarılı olma gibi kişilik özelliklerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Yılmaz, 1999: 105).

Demokratik tutum içerisinde büyüyen çocuk içselleştirme mekanizmasını kullanarak, anne babasının koyduğu sınırları bilerek, psikososyal gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlamaktadır. Demokratik tutum çocukların sosyal, ahlaki, bilişsel ve duygusal gelişimini tamamladığı sağlıklı bir tutum olarak kabul görmüştür (Sümer ve Güngör, 1999).

2.2.3 Otoriter Tutum

Otoriter tutum katı bir disiplin sistemini içeren bir ebeveyn tutumudur. Kabul, ilgi ve sevgi düşük düzeyde görülmektedir. Çocuk ebeveyn tarafından bir birey olarak kabul görmemektedir. Anne baba çocuğun sahibi gibi davranmaktadır. Sürekli çocuğun

davranışlarını kontrol etmek üzerinde bir sistem kurulmuştur. Bu kontrol içerisinde sevgi ve yakınlık görülmemektedir (Ogelman ve Önder, 2011: 91).

Bu tutumda ilk göze çarpan çocukta oluşan korkudur. Bu tutum çocuğun güven konusunda sıkıntılar yaşamasının yanında agresif tavırlar sergilemesine de neden olmaktadır (Çağdaş, 2012). Anne babaya göre çocuklar yetişkinler gibi anlatılanı anlamazlar, dolayısıyla kuralları anlatmak gereksiz görülmektedir. Disiplini uygulamak için genelde fiziksel cezayı kullanırlar (Ogelman ve Önder, 2011).

Otoriter tutumda ebeveynin en önem verdiği konu çocuğun itaatkâr olmasıdır. Anne baba çocuğu anlamaz ve dinlemezler. Tek iletişim yolları çocuğun davranışlarına karşı eleştiridir. En önemli şey çocuğun sorgulamadan itaat etmesidir (Kulaksızoğlu, Ergenlik Psikolojisi, 1998: 106). İtaati sağlamak için çocuğa karşı eleştiri, hakaret ve aşağılama yoluyla sözel şiddette bulunmaktadırlar (Aydın, 2002: 59).

Bu tutumla karşılaşan çocuklar dışarda agresif davranışlar sergilemektedirler. Bu çocuklar için, dış dünya güçlüler ve güçsüzler olarak ikiye bölünmüştür. Kendilerinden daha güçlü insanların yanında itaatkâr davranıp, kendilerini güçlü hissettikleri yerde de isyankâr davranabilmektedirler (Özgen, 2017: 40).

Çocuk anne babası tarafından sürekli bir kurala uymak zorunda bırakılır. Sorgulanmasına izin vermez. Sebebinin bilmediği cezalar, sonucunu bilmediği kurallar çocukta korku oluşumuna sebep olmaktadır. Otorite olduğunda itaatkâr davranan çocuk, otorite olmadığında nasıl davranacağını bilmediği için içsel disiplin oluşturamaz. Bu durum çocuğun özgüveni ve özsaygısını sağlıklı geliştirememesine neden olmakta ve mutsuz, içekapanık bir yapıya sahip olmasına sebep olur (Ekşi, 1990).

Çocuğun fikirleri dinlenmediği ve kendiliği kabul edilmediği için özgüveni düşük bir kişilik geliştirmektedir. Bütün bunların sonucunda yönlendirilmeye müsait, otokontrolü düşük bir yetişkin olmaktadır.

Bu tutuma maruz kalan çocuklar, sevilmediklerini düşündüklerinden, kendini suçlu hisseder ve şiddete meyilli, agresif, akademik olarak da potansiyelinden daha düşük başarı sergileyen çocuklar olurlar. Bunun yanında çocukta çeşitli davranış problemleri (tikler, alt ıslatma, tırnak yeme v.s.) ortaya çıkmaktadır (Pantley, 2002: 38).

2.2.4. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Ebeveynlerin çocuklarına kural ve sınır koymadığı, her istediklerini yaptıkları ebeveyn tutumudur. Çocuklarının istenmeyen davranışlarını kabullenmekte ve kontrol etmemektedirler. Kontrol mekanizmasının düşük, kabullenmenin yüksek olmasından dolayı ilerleyen dönemlerde ahlaki değerleri düşük çocuklar ortaya çıkmaktadır (Baltaş, vd, 2001: 127).

Kontrol mekanizması düşük olan ebeveynler çocuklarına yaş dönemlerine uygun sınırlar koyamamaktadırlar. Onların olumlu ve olumsuz bütün isteklerini gerçekleştirmektedirler. Yaşına uygun olmayan bu özgürlük alanı, çocukta düşük benlik kontrolü oluşturmaktadır. Ebeveyn oluşturamadığı sınırı çocuk kendi kendine oluşturamamaktadır. Bu durum sosyal gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir (Yavuzer, 2016: 121,122).

Bu tutumla büyüyen çocuklar sosyal çevrelerinde duyarsız davranışlar sergilemektedirler. İnsanlara karşı sınırlarını koruyamaz ve diğerlerinin sınırlarını aşarak sosyal uyum konusunda problem yaşamaktadırlar (Cüceloğlu, 1993: 363,364). Kapasiteleri olmasına rağmen, sürekli insanlardan bir şeyler isteyen, sosyal çevrelerinde hep ön planda olmak isteyen ilerleyen süreçlerde de antisosyal eğilimler göstermektedir (Whirter ve Acar, 2000).

2.2.5. Koruyucu Tutum

Ülkemizde en yaygın görülen ebeveyn tutumlarından biridir. Navaro (1989) bu tutumu sergileyen anne babaların gereğinden fazla kontrol, özen ve ilgi gösteren ebeveynler olarak tanımlamıştır. Çocuğun ihtiyaç duymadığı durumlarda bile müdahale etmektedirler. Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının yanında, bu tutumda ebeveynlerin kontrol mekanizması yüksektir. Çocuklarının her ihtiyacını karşılamak ve onları tehlikeden korumak normal bir ebeveynin gösterdiği bir tutum olmasına rağmen, koruyucu tutum gösteren ebeveynler bu durumu normalden fazla gösterirler ve çocukların onlara sürekli korunmaya muhtaçmış gibi davranmaktadırlar. Ebeveynler çocuğunu korumak amacıyla çocuğun hareketlerine sınırlamalar getirmekte ve çocuğun yerine kararları kendileri almaktadırlar (Demiriz ve Öğretir, 2007). Bu tutumlarını çocuklar ergenlik çağına gelmiş olsa da devam ettirmektedirler (Kaya, 2010: 29,30).

Koruma ve kontrol etme davranışı çocuğun kendisinin yapabileceği eylemleri engelleyecek şekilde aşırı korumacı bir tutum anlamına gelmektedir. Anne babalar bu

tutumu sergilerken çocukların gelişimlerini engelleyerek neyin nasıl yapılacağını anlatma ihtiyacı hissetmektedirler. Koruyucu anne babalar etraftaki tehlikeyi sürekli büyüterek, çocukların korunmaya ihtiyacı olduğunu öne sürmektedirler. Çocuğa bebek gibi davranma ve sürekli onunla birlikte olma isteği, bu tutumu sergileyen anne babaların genel özellikleridir (Baumrind, 1966; Dökmen, 2001; Eldeleklioğlu, 2004; Kulaksızoğlu, 2004).

Bu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının bazı sebepleri olabilir. Çocuğun tehlikeli bir hastalık geçirmiş olması, ölen bir bebeğin ardından doğması, ebeveynlerin çocukken ilgisiz ve ya aşırı otoriter bir tutum içinde yetişmiş olması koruyucu tutumun sergilenmesine sebep olabilmektedir (Şendil, 2003:175). Bu tutumda yetişen çocuklar kendini korumayı öğrenemez ve savunmasız olmaktadır. Bunun yanı sıra sorumsuz, şımarık bir kişilik de geliştirebilirler. Problem çözmede oldukça başarısızdırlar.

Çocuğun kendi sorumluluğunu almasına izin verilmemesi toplumsal gelişimini zedelemektedir. Bu durum onun sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk bağımlı bir kişilik göstermektedir ve kendisine güveninde eksiklikler görülmektedir (Yavuzer, 2008:135).

2.2.6. İlgisiz Anne-Baba Tutumu

Bu tutumdaki ebeveynler, çocuğu kontrol etmekte yetersiz, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan, yetersiz sevgi gösteren ve disiplin konusunda tutarsız davranışlar sergilemektedir. İlgisiz ebeveyn tutumunda disiplin yok denecek kadar az ve gevşektir. Çocukları ihtiyaçlarına yönelik yönlendirme ve sınırlandırma yapılmamaktadır. Hayatlarının merkezinde ebeveyn olarak kendileri bulunmaktadır. Çocuk için neyin iyi olduğunu düşünmek yerine, kendi ihtiyaç ve ilgilerini ön plana koymaktadırlar. Bazen anne babaların bu davranışları ihmalkâr denebilecek seviyeye de gelmektedir (Bornstein & Zlotnik, 2008).

Birçok araştırma bu tutuma maruz kalmış çocukların uzun dönemde diğerlerinden zarar gören grup olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle ihmal ve kötü muameleye maruz kalmaktadırlar. Araştırmalar 2 yaşından sonra ilgisiz ebeveynle birlikte yaşayan bir çocuğun, sosyal, bilişsel, fiziksel ve duygusal gelişimlerinin yetersiz olduğunu göstermektedir (Bornstein & Zlotnik, 2008).

Bu tutumla yetişen çocuklar sosyal açıdan zayıf, bir başkasına bağımlı, benlik kontrolü düşük bir yetişkin olmaktadır. Bu çocukların ihtiyacı anne babalarının kendileri ile ilgilenmesidir. İlgisiz bir aile çocukta saldırganlık dürtüsünü körükler ve çocuğun çevresindeki kişi veya eşyaya zarar vermesine sebep olmaktadır.

2.3. Anne Baba Tutumlarının Belirleyicileri

Yukarıda belirtildiği gibi sınıflandırılmış birçok anne baba tutumu bulunmaktadır. Bu sınıflandırmanın farklılığının birçok sebebi vardır. Bunların en önemlisi anne babanın farklı kişilik ve yaşam tarzlarına sahip olmasıdır (Maccoby ve Martin, 1193). Anne babanın kendi ailelerinden öğrendiği tutumlar, hayatlarına yerleştirdikleri şemalar, kültürel değişiklikler, çevre ve ailenin mizaç özellikleri çocuk yetiştirme tutumlarının belirleyicileri arasındadır.

Anne baba tutumlarının öncelikli üç belirleyicisi Belsky'nin araştırmalarına göre çocuk üzerinde hangi tutumun uygulanacağına, anne babanın hangi tutumunu benimseyeceğine bağlı olmaktadır. Bu üç öncelikli belirleyici; anne babanın kişisel özellikleri, kültürel faktörler ve oluşan stres faktörlerinden oluşmaktadır (Sümer Aktürk ve Helvacı, 2010: 45).

2.3.1. Ebeveynin Kişisel Özellikleri Belirleyicisi

Çocuğun yetiştirilme sürecinde maruz kaldığı ebeveyn tutumu çocuğun sadece kişiliğini etkilememektedir. Aynı zamanda onun için bir ebeveyn modeli oluşturmaktadır. Bu tutumlar çocukların ilerleyen yaşamlarında anne babalık süreçlerini de etkilemektedir. Çocuğun maruz kaldığı tutumla, onun nasıl bir anne baba olacağı birbiriyle ilişkili durumlardır (Eripek, 1989: 44).

Anne babanın çocukluklarında maruz kaldığı ebeveynlik tutumu, travmalar ve yaşam tarzı, çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir (Özgen, 2017: 1). Bağlanma ebeveyn çocuk ilişkisinin başlangıcıdır. Güvenli oluşan bağlanma, iyi bir ebeveynlik sürecinin de olacağını göstermektedir (Ainsworth, 1989).

2.3.2. Kültürel Faktörler Belirleyicisi

Her toplumun, her kültürün kendine özgü çocuk yetiştirme tutumları vardır. Bu durum kültürlerarası farklılık gösterse de, aynı kültür içerisindeki aileler arasında da farklılık

göstermektedir. Çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirirken, içinde bulunulan kültürün değerlerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 2017: 117).

2.3.3 Stres Faktörleri Belirleyicisi

Çocuğun doğumuyla birlikte ebeveynlerin içinde bulundukları yeni sorumluluk hali, stres faktörü olarak bir başlangıçtır. Doğum sonrası özellikle annenin yaşadığı uyum sorunlarıyla oluşan stres faktörü ve çocuğa karşı oluşan tutumlar bağlanmayı doğrudan etkilemektedir. Bu dönemde desteklenen anne, çocuğa karşı daha olumlu tutumlar geliştirmektedir (Mermer, Bilge, Yücel ve Çeber, 2010: 72).

Ebeveynin stres faktörünü etkileyen bir diğer faktör ise, ailenin sosyoekonomik düzeyidir. Ekonomik konuda problem yaşayan ebeveynlerin çocukları, olumsuz tutumlara maruz kaldıkları gibi, ekonomik konuda fazla varlıklı olan ailelerin çocukları da sınırlar konusunda esnek tutumlara maruz kalmaktadırlar (Yolcuoğlu, 2010: 77).

Ailenin yapısı ve kendi ailelerinden getirdikleri alışkanlıklar da ebeveyn tutumlarını etkileyen bir stres faktörüdür. Geleneksel aile yapısına alışmış ebeveynler çocukların aile içerisindeki yerini ve durumunu belirlemektedir (Kulaksızoğlu, 1998: 117).

2.4. Anne-Baba Tutumlarının Önemi

Çocuğun içinde bulunduğu aile, onun psikolojik alt yapısını ve sosyal ilişkilerinin nasıl olacağı konusunda bilgiler vermektedir. Sağlıklı bir ailede yetişen çocuk, sağlıklı bir birey olarak hayatına devam edecektir. Toplumu oluşturan en küçük birim olan ailenin, sağlıklı nesiller yetiştirmesi de onları yetiştiren aile ile ilişkilerine bağlıdır (Nelsen, Lott ve Glenn, 2000: 18). Doğumdan itibaren şefkatli bir tutumla yetişen çocuklar, psikolojik açıdan sağlıklı bireyler olarak yetişmektedir (Özyürek ve Şahin, 2005: 20).

Çocuk anne ile ilişkisine ilk anne karnında başlamaktadır. Annenin hamile iken yaşadığı stresli durumlar, doğacak çocuğundan beklentileri, eşi ile ilişkisi çocukla arasındaki ilişkinin nasıl olacağını belirler (Kaya, 2010: 22). Ebeveyn ile arasında oluşan ilişki, çocuğun sosyal, duygusal, psikolojik, bilişsel gelişimini doğrudan etkilemektedir (Senemoğlu, 2009).

Çocuğun kişiliği yaşadığı aile içerisinde şekillenir. Ebeveyn tutumlarının çocuğun ilerleyen yaşlardaki kişiliğini de etkilemektedir (Yeşilyaprak, 1993: 9,10). Çocukların gelişimlerinin ve öğrenmelerinin büyük bölümünü tamamladıkları 6 yaşa kadar olan

dönemde, anne ve baba tek otorite olmaktadır. Bu dönemde çocuğa keşfetmesi için oluşturulan alan, koyulan sınırlar, doğru rol model olma ve aile ile arasındaki sevgi bağı çocuklarda olumlu davranışların gelişmesini sağlamaktadır (Buz ve Ülküer, 1988: 56).

Anne babalar çocuklarına bu dönemde rol model olmaktadır. Dolayısıyla ebeveyn davranışlarını çocuklar da uygulamaktadırlar. Sağlıklı ebeveyn tutumları çocukların benlik saygısı yüksek, sorumluluk sahibi kişiliğe sahip olmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2016: 26,27). Sorunlara kolaylıkla çözüm bulan çocuklar, genellikle ebeveyn ilişkileri sağlıklı olan çocuklar olmaktadır (Arabacı ve Ömeroğlu, 2016: 3).

Çocuğun dünyası anne babadır. İlerleyen süreçlerde oluşan kişiliği bu dünya içerisinde geliştirmektedir. Dış dünyayı algılama biçimleri, aile içerisindeki tutumlarla ilgili olmaktadır. Anne babasıyla güvenli ilişki kuran çocuklar, dış dünyada karşı da güven temelinde ilişkiler oluşturmaktadır. Anne babasıyla ilişkisini güvensiz temeller üzerine oturttuysa, dış dünya onun için güvensiz bir yer olmaktadır (Özyürek ve Şahin, 2005: 20). Çocukların bağlanma stilini etkileyen ilk emen anne baba tutumlarıdır (Maccoby ve Martin, 1983).

Yavuzer (1996) anne baba tutumlarının önemini şu sözlerle vurgulamıştır:

- Doğru anne baba tutumu, çocuğun sosyal ilişkilerinde güven duygusunu oluşturmaktadır.
- Ebeveyn tutumu çocuğun sosyal ortamda kabul görmesini etkilemektedir.
- Rol model olan anne baba çocuğa toplum içerisinde nasıl yaşaması gerektiğini öğretmektedir.
- Kabul edilmiş toplumsal değer ve davranış biçimlerine yol göstermektedir.
- Çocuğun problem çözme becerilerini geliştirmektedir.
- Sosyal uyum için gereklidir.
- Çocuğun yeteneklerinin fark edilmesi ve akademik başarısı için önemlidir (Akt. Bolattekin, 2014: 13).

Çocuğun maruz kaldığı tutum ne kadar güven dolu, sınırları belli, demokratik ve destekleyici olursa, çocuk gelişimini o kadar sağlıklı tamamlamaktadır. Bazen içinde bulunulan durumun verdiği stres ortamı, bazen de kendi ebeveynlerinden getirdikleri alışkanlıklar nedeniyle, ebeveynlerin tutumları olumsuz yönde seyredebilir. Bu

çocukların gelişimini ve sağlığını tehdit eden bir durum olmaktadır (Gündüz ve Bozdemir, 2016).

2.5 Bağlanma ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Yapılan Araştırmalar

Ebeveynin bağlanma stilleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkide, ebeveynin duygularının iyileştirici etkisini inceleyen Adam, Gunnar ve Tanaka (2004) ilk olarak ebeveynin duygu durumunu ölçmek için annelere ölçekler uygulamıştır. Sonrasında ebeveyn tutumlarını incelemek için anne ve bebeği ile birlikte seanslar düzenlemişlerdir. Bu seanslar etkileşim seansı olarak adlandırılıp, annenin gösterdiği sıcaklık, öfke tutumu, sorumluluk ve koyabildiği sınırlar gözlemlenmiştir. Sonuçlara bakıldığında, ebeveynin duygu durumunun bağlanma ve ebeveyn tutumlarına bir etkisi olmadığı, ebeveyn tutumunun bağlanma ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Öfkeli/müdahaleci tutumlara bakıldığında, saplantılı annelerin ebeveynlik puanları, güvenli bağlanan annelerden daha yüksek çıkmıştır. Annenin bağlanma stili ile çocuğuyla oluşturduğu sıcak ilişkiler bakımından anlamlı sonuçlar bulunmamıştır. Olumlu duygulara sahip annelerin güvenli bağlanan anneler olduğu gözlemlenmiştir (Algan ve Şendil, 2013).

Anne baba tutumları ve çocuk bağlanma stillerini inceleyen Roelofs, Meesters ve Muris, (2008) romantik bağlanma stiline çocuklardaki güvensiz bağlanma oranını düşürdüğünü destekleyen araştırmalar yapmışlardır. Demokratik tutumlar sergileyen ailelerin güvenli bağlanmış olduklarını ve çocuklardaki güvensiz bağlanmayı arttıran tutumun otoriter tutum olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Algan ve Şendil, 2013).

Ebeveyn bağlanma stilini, çocuğun bağlanma stilini ve çocuk yetiştirme tutumlarının bu ikisi arasındaki ilişkisini inceleyen Güner (2011), yapılan araştırmada ebeveynin bağlanma stili, çocuğun bağlanma stili ve bunların çocuk yetiştirme tutumlarıyla arasında anlamlı ilişki bulamamıştır. Her ailenin durumu bireysel olarak incelendiğinde, demokratik tutum puanları ile çocukların yüksek bağlanma puanları, hoşgörülü ve aşırı koruyucu tutum puanları ile düşük bağlanma puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ebeveyn bağlanma stilleri ve anne baba tutumlarının çocukların davranış problemleri yaşamasındaki etkisini araştıran Bolattekin (2014), araştırma sonucunda oluşan davranış problemlerinin bulunulan sosyal ortam, cinsiyete göre farklılık gösterdiğini

gözlemlemiştir. Kız çocuklarına oranla erkek çocuklarının gösterdiği davranış problemleri daha fazla bulunmuştur. Erkek çocuklarına oranla sosyal uyum konusunda kız çocuklarının daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuklarda görülen davranış sorunları ile ebeveyn bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Evli bireylerin aralarındaki çatışmaları, yalnızlık ve yakın ilişki düzeylerinin ebeveyn tutumlarına ilişkisini inceleyen Güren (2017), evlilik kurumu içerisinde yaşanan olumlu ve olumsuz durumların ebeveyn tutumlarını aynı yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Annelerin bağlanma düzeyi ile çocuklarda görülen psikolojik sorunları, ebeveyn tutumları ile ailenin demografik özellikleri arasında farklılık gösterip göstermediğini inceleyen Nalbantoğlu (2016), demografik özelliklere göre anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun için çocuk yetiştirme tutumları ölçeği ve aile değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Bu iki ölçek arasındaki ilişki ile, çocuk davranışları ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Annenin çocukluk çağı travmaları, bağlanma stili ve benlik saygısının ebeveyn tutumuyla ilişkisini inceleyen Açıkyol (2016), bu araştırmada annenin çalışma durumu, çocuk sayısı ve eğitim durumu değişkenlerini göz önünde bulundurmuştur. Çocukluğunda aşırı koruyucu tutuma maruz kalan annelerin, çocuklarına karşı aşırı koruyucu tutum sergiledikleri, aşırı kontrolcü tutuma maruz kalan annelerin ise demokratik tutum sergilemedikleri, yaşadıkları travmaya bağlı olarak daha koruyucu tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Güvensiz ilişkiler kuran annelerin koruyucu tutum sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Çocuk sahibi olmayı reddeden kadınların ise eğitim düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Neppl ve meslektaşları (2018) tarafından olumlu çift etkileşimi ve sosyal yetersizlik ile pozitif ebeveynlik ve anne-çocuk bağlanması arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlara göre, bu iki grup arasında dolaylı olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Ertan (2017) yaptığı çalışmada annelerin bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri, annenin kişilik özellikleri ve çocuğun bağlanma stili, annenin bağlanma stili ve çocuğun anneye bağlanma stili değişkenleri arasındaki ilişki üzerine araştırmalar yapmıştır. Araştırmalara göre, annelerin kişilik özellikleri ve bağlanma stilini araştıran ölçeklerde, endişe

değişkeniyle anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Endişe seviyesi yüksek annelerin güvensiz bağlanma stiline sahip olduğunu savunmuştur.

Çocukların beyin gelişimi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştıran Wall (2018), çalışma sonucunda bağlanmanın çocuğun erken dönem beyin gelişimini etkilediğini savunmuştur. Bu teori ebeveynin olumlu tutumlar sergilemesiyle de desteklenmektedir.

Bir başka araştırmada Zalluhoğlu (2015), anne ve çocukların bağlanma örüntüleri, stresle başa çıkma yöntemleri ve ebeveyn tutumları ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Araştırmaya göre, bağlanma düzeyi düşük çıkan çocukların otoriter tutuma maruz kaldıkları, kaygı ve kaçınma düzeyi artan çocukların ise otoriter ve aşırı koruyucu tutuma maruz kaldıkları gözlemlenmiştir.

Bu araştırmada ise, annenin bağlanma stilinin çocuk yetiştirme tutumuyla ilişkisini, annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, çocuk sayısı değişkenleri göz önünde bulundurarak analizler yapılmıştır. Araştırmada, annenin eğitim düzeyinin, yaşının, çalışma durumunun ve çocuk sayısının bağlanma stili ve çocuk yetiştirme tutumuyla ilişkisi olduğu hipotezi araştırılmıştır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Çalışma Grubu

Araştırma nicel bir çalışma olup korelasyonel tarama modeli kullanılmıştır. Korelasyonel tarama modelleri, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Katılımcılar İstanbul ilinde yaşayan 7-9 yaş çocuğu olan, kolayca bulunabilirliğe göre çalışmaya davet edilip gönüllü olarak dahil olmuş 170 annedir. Örneklem kartopu yöntemiyle toplanmıştır. Bu teknik belirlenen evrene ulaşmanın zor olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Örneklem seçimi oransız eleman seçimi tekniği kullanarak yapılmış olup, annelere duyuru, sosyal medya (whatsapp, facebook, instagram v.b.) ve dijital iletişim araçları ile yapılmıştır. Sosyal medya grupları ve Özel Pendik Biltek İlkokulu çalışma grubunun oransız kümeleri olarak belirlenmiştir. Veriler 1 hafta içerisinde toplanmıştır. 250 anneye duyuru yapılmış olup, 170 anne araştırmaya katılmıştır. Duyuru yapılan 250 anneden, 100 tanesi Özel Pendik Biltek İlkokulu'nda çocuğu öğrenim gören anneler olmuştur. Bundan dolayı, duyuru yapılmadan önce kurumdan gerekli izin alınmıştır. Katılan annelere demografik bilgi formu ve iki diğer ölçek uygulanmıştır. Bu ölçekler için, Google yazılımının form oluşturma bölümü kullanılmış ve dijital ortamda annelere ulaştırılarak, yanıtlar yine bu program üzerinden organize edilmiştir.

3.2 Veri Toplama Prosedürü

Ölçekler anket olarak hazırlanmadan önce, ölçekleri Türkiye'de geliştiren (Prof. Dr. Hülya Gülay Ogelman) mail yoluyla izin alınmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II)'ni geliştiren Prof. Dr. Nebi Sümer ölçeklerin etik ilkelere uygun kullanımı dahilinde izin alınmasına gerek olmadığını belirtmiştir. Mail ortamında alınan izin metinleri Ek 1 olarak sunulmuştur. Ölçekler Google yazılımının form oluşturma programında hazırlanmış ve düzenlenmiştir. Düzenlenen formlar, çevrimiçi ortamlarda (Whatsapp, Facebook, Instagram v.b.) belirlenen anne ve anne olan öğretmenlere gönderilmiştir. 250 kişiye gönderilen ölçeklerden, 170 tanesi yanıtlanmış ve yanıtlar yine Google Form programıyla toplanmıştır. Toplanan yanıtlar, Microsoft Office yazılımının Excel programına toplanmış ve istatistik kısmına geçilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Kullanılan ölçeklerin toplam puanları alınmamaktadır. Her alt ölçek için ayrı puanlama yapılmıştır. Araştırmacı tarafından kullanılan ölçek ve diğer veri toplama araçları aşağıdaki gibidir.

3.3.1. Sosyo-demografik Anket ve Çalışma ile İlgili Sorular

Araştırma kapsamındaki sosyo-demografik değişkenler ve diğer ilgili sorular; annenin yaşı, kaç çocuğu olduğu, çocuğun cinsiyeti, annenin eğitim durumu, mesleği, yaşamını geçirdiği yer, ailenin gelir durumu, annenin çalışıp çalışmaması bağlamındadır. Araştırma ile ilgili diğer sorular annenin ailede kendine yakın gördüğü kişi ve çocuğuyla arasındaki ilişkisinin annesiyle ilişkisine benzerliğidir. Sorular araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

3.3.2 Anne-Baba Tutumları Ölçeği

Toplamda 27 maddeden oluşan tek ölçek ve iki ayrık yapı olarak istendik anne baba tutumu ve istenmedik anne baba tutumu olarak incelenen Anne-Baba Tutum Ölçekleri, ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Ölçeğin geçerlilik çalışmasında, 4-12 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için bir ölçüm aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır (Özyürek ve Ogelman, 2020). Bu süreçte geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen “Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş)” geçerlik ve güvenirlik çalışmaları neticesinde, oluşturulan temel yapıya uygun olarak ayrık yapılardan oluşan iki alt ölçek elde edilmiştir. Her iki ölçek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile belirlenen tek faktörlü yapıların Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile doğrulandığı görülmüştür. Bu ölçeklerden biri “İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği” diğeri “İstenmeyen Anne-Baba Tutumları Ölçeği” olarak isimlendirilmiştir. İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği 14 madde, İstenmeyen Anne-Baba Tutumları Ölçeği ise 13 maddeden oluşmuştur. Ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeklerin güvenirliği için bakılan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı, İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği için .81 ve İstenmeyen Anne-Baba Tutumları Ölçeği için .74 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için yapılan güvenirlik analizi sonuçlarına göre istendik anne baba tutumları Cronbach alfa katsayısı .94, istenmedik anne baba tutumları Cronbach alfa katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Çalışma bulgularına göre her iki ölçeğin geçerlik ve

güvenirliğinin yüksek olduğu, ebeveynlerin istendik ve istenmeyen çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

3.3.3 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE II)

Fraley ve arkadaşlarının (2000) geliştirdiği “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II” 18’i kaygı, 18’i kaçınma boyutlarını ölçen toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerde içinde bulundukları duruma verdikleri tepkiyi ölçmek için hazırlanan 7 aralıklı ölçeklerden oluşmaktadır (1 = hiç katılmıyorum, 7 = tamamen katılıyorum). Kaçınmacı bağlanma çift sayı olan maddelerin ortalaması alınarak, kaygılı bağlanma ise tek sayı olan maddelerin ortalaması alınarak hesaplanır. Ters kodlanan maddeler: 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36’dır.

Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal’ın (2005) yayınladığı “Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri (YİYE)-II’nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi” adlı makalede araştırmacılara yetişkin bağlanmasını ölçmek için, bağlanma üzerine yapılan diğer ölçeklere göre ölçüm duyarlılığı daha fazla olan YİYE-II’yi kullanmaları önerilmiştir. YİYE-II’nin kaygı ve kaçınma boyutlarının test-tekrar test güvenilirlikleri 86 kişinin verileri doğrultusunda yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kaygı boyutunun .82, kaçınma boyutunun da .81 oranında test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu bulunmuştur (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005). Bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizine göre kaygılı bağlanma Cronbach alfa katsayısı .81, kaçınmacı bağlanma Cronbach alfa katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır.

3.4 Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS 22.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin kalitesinin incelenmesi, verilerden geçerli sonuçlar çıkartabilmek için önemlidir. Bunun için yapılacak ilk adım verilerin hatalı olup olmadığını incelemektir (Mertler ve Vannatta, 2005; akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Verilerin hatalı olup olmadığını anlamak için frekansları bulunmuş ve betimleyici analizleri yapılmıştır. Araştırmanın sonucunun etkilenmemesi amacıyla, kayıp değerlere katılımcıların ölçekten aldığı puanların ortalama değeri verilmiştir.

Ölçek puanlamasında belirtilen ters maddeler doğru kodlanmıştır. Verilerin analiz için gerekli varsayımları karşılayıp karşılamadığını kontrol etmek amacıyla ölçeğin genelinde ve alt boyutlarında aykırı değerler olup olmadığı incelenmiştir. Aykırı değerleri bulmak için saplı kutu grafiklerine (box plot) bakılmıştır. Aykırı değerler veriler içerisinde çıkarılarak analizlerin tekrarı sağlanmıştır. Bu değerler ayıklandıktan sonra 167 katılımcının verilerinin analizi yapılmıştır.

Analizlerde verilerin normal dağılıp dağılmadığını ölçmek için ilk olarak çarpıklık basıklık değerleri analiz edilmiştir. Çarpıklık basıklık değerleri -1,5 +1,5 katsayısı baz alınarak hesaplanmış ve dağılımın bu katsayıların sınırları içerisinde yer aldığı görülmüştür. Normal dağılım eğrisinin histogram grafiklerine bakılarak dağılım eğrisinin normale yakın olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında, dağılımın normallik varsayımını karşıladığı söylenebilir. Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II'ye (YIYE II) göre iki gruba ayrılmış olan demografik değişkenlere göre test skorlarının karşılaştırılması için t-test ve ikiden fazla gruba sahip değişkenlere göre test skorlarının karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yaş değişkeni ve çocuk sayısı değişkeni için yapılan ANOVA testinde anlamlı farklılıklar çıkmasından dolayı, hangi alt gruplarda anlamlı farklılık olduğunu belirlemek amacıyla post-hoc analizi olan Scheffe analizi yapılmıştır. Levene' Testi ile hangi post-hoc tekniğini kullanılacağına karar verilmiştir. Grup varyansların homojen olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Bu yüzden varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi yapılmıştır. Ölçek puanlarının arasındaki ilişkinin yordama düzeyini belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi olarak $p<0.05$ değeri kabul edilmiştir.

3.BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada annelerin bağlanma stili ve çocuk yetiştirme tutumları incelenmiştir. Katılımcıların demografik değişkenlerinin frekans dağılımları aşağıda Tablo 1 olarak verilmiştir.

Tablo:2
Demografik Değişkenler İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken	Kategori	f	%
Eğitim Düzeyi	Lise veya altı	61	36,5
	Üniversite	106	63,5
Çalışma Durumu	Çalışan	89	53,3
	Çalışmayan	78	46,7
Ailede kendisini en çok yakın hissettiği kişi	Anne	96	57,5
	Diğer	71	42,5
Çocuğu ile ilişkisini kendi ailesine ile ilişkisine benzetiyor mu?	Evet	88	52,7
	Hayır	79	47,3
Yaşanılan yer	Şehir	79	47,3
	Büyükşehir	88	52,7
	20-30 yaş	32	19,2
Yaş	30-40 yaş	89	53,3
	40-50 yaş	46	27,5
	Bir çocuk	46	27,5
Çocuk sayısı	İki çocuk	83	49,7
	Üç çocuk veya üstü	38	22,8

Tablo 1 incelediğinde araştırmada yer alan katılımcıların 61'nin (%36,5) eğitim düzeyi lise veya altı iken, 106'sının (%63,5) üniversitedir. Katılımcıların 89'u (%53,3) çalışırken 78'i (%46,3) çalışmamaktadır. Katılımcıların 96'sı (%57,5) ailede kendisini en çok annesine yakın hissederken, 71'i (%42,5) annesinden başka bir aile üyesine yakın hissetmektedir. Ayrıca katılımcıların 79'u (%47,3) şehirlerde yaşarken, 88'i (%52,7) büyükşehirlerde yaşamaktadır. Katılımcıların 32'si (%19,2) 20-30 yaş aralığında, 89'u (%53,3) 30-40 yaş aralığında ve 46'sı (%27,5) 40-50 yaş aralığındayken, 46'sı (%27,5) tek çocuğa, 83'ü(%49,7) iki çocuğa ve 38'i (%22,8) ise 3 veya daha fazla çocuğa sahiptir.

Tablo 3
Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanları İçin Betimleyici İstatistik Değerleri

Boyutlar	N	Min	Maks.	$\bar{x}$	SS	Çarpık.	Basık.
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	167	2,50	5,00	3,83	,66	,18	-1,12
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	167	1,23	3,46	2,12	,47	,61	-,03

Tablo 2’de yer aldığı üzere Anne-Baba Tutumları Ölçeği alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri 1,5 ve -1,5 aralığında ise verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Sonuç olarak hem İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeğinden alınan puanların çarpıklık (,18) ve basıklık (-1,12) değerlerinin hem de İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeğinden alınan puanların çarpıklık (,61) ve basıklık (-,03) değerlerinin 1,5 ve -1,5 aralığında olmasından dolayı her iki ölçeğin de normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Alt gruptaki örneklem sayısı 15’ten fazla olduğu için parametrik testlerin kullanılması gerektiği görülmektedir $N > 15$ (Büyüköztürk, Ş.).

Tablo 4
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Puanları İçin Betimleyici İstatistik Değerleri

Boyutlar	N	Min	Maks.	$\bar{x}$	SS	Çarpık.	Basık.
Kaygılı Bağlanma Boyutu	167	1,33	5,78	3,38	1,03	,11	-,74
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	167	1,11	6,33	3,25	1,04	-,00	-,31

Tablo 3'te yer aldığı üzere Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri 1,5 ve -1,5 aralığında ise verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Sonuç olarak hem kaygılı bağlanma boyutundan alınan puanların çarpıklık (,11) ve basıklık (-,74) değerlerinin hem de kaçınmacı bağlanma boyutundan alınan puanların çarpıklık (,00) ve basıklık (-,31) değerlerinin 1,5 ve -1,5 aralığında olmasından dolayı her iki alt boyutundan da normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 5
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t testi	
					t	p
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Lise veya altı	61	3,62	,71	-3,071	,002*
	Universite	106	3,94	,61		
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Lise veya altı	61	2,25	,51	2,690	,008*
	Universite	106	2,04	,44		
Kaygılı Boyutu	Lise veya altı	61	3,39	1,10	,066	,947
	Universite	106	3,38	1,00		
Kaçınmacı Boyutu	Lise veya altı	61	3,64	1,00	3,779	,000*
	Universite	106	3,03	1,00		

Tablo 4 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Bağımsız Gruplar t-testi” gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizin sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167) = -3,071$, $p = ,002$ $p < ,05$, istenmedik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167) = 2,690$, $p = ,008$ $p < ,05$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167) = 3,779$, $p = ,000$ $p < ,05$ eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Kaygılı bağlanma boyutu puanlarının ise eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir $t(,066) = ,947$ $p > ,05$

Tablo 6
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi
Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t testi	
					t	p
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Çalışan	89	3,95	,65	2,652	,009*
	Çalışmayan	78	3,68	,65		
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Çalışan	89	2,07	,49	-1,452	,14
	Çalışmayan	78	2,18	,46		
Kaygılı Bağlanma Boyutu	Çalışan	89	3,31	,97	-,967	,33
	Çalışmayan	78	3,46	1,10		
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	Çalışan	89	3,05	1,01	-2,793	,006*
	Çalışmayan	78	3,49	1,03		

Tablo 5 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Bağımsız Gruplar t-testi” gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda kaçınmacı bağlanma boyutu puanının çalışma durumu değişkenine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir $t(2,167)=-2,793$, $p=,006$ $p<,05$. Çalışmayan kişilerin kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarının (3,49) çalışan kişilerin puan ortalamalarına (3,05) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Aynı zamanda çalışma durumu değişkenine göre çalışan annelerin istendik anne baba tutumları puanının daha yüksek olduğu görülmüştür $t(2,167)=2,652$, $p=,009$ $p<,05$.

Ayrıca istenmedik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=-1,452$, $p=,14$ $p>,05$ ve kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=-,967$, $p=,33$ $p>,05$ çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 7
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Ailede Kendisini En Çok Yakın Hissettiği Kişi Değişkenine Göre
Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t testi	
					t	p
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Anne	96	3,84	,69	,212	,83
	Diğer	71	3,81	,63		
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Anne	96	2,11	,46	-,163	,87
	Diğer	71	2,13	,50		
Kaygılı Bağlanma Boyutu	Anne	96	3,30	1,04	-1,126	,26
	Diğer	71	3,48	1,02		
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	Anne	96	3,20	,93	-,750	,45
	Diğer	71	3,33	1,17		

Tablo 6 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının ailede kendisine en çok yakın hissettiği kişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan “Bağımsız Gruplar t-testi” sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=,212$, $p=,83$ $p>,05$, istenmedik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=-,163$, $p=,87$ $p>,05$, kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=-1,126$ $p=,26$ $p>,05$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=-,750$, $p=,45$ $p>,05$ ailede kendisine en çok yakın hissettiği kişi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 8
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının İlişki Benzerliği Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t testi	
					t	p
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Benzıyor	88	3,87	,65	,97	,33
	Benzemiyor	79	3,77	,68		
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Benzıyor	88	2,14	,51	,57	,56
	Benzemiyor	79	2,10	,43		
Kaygılı Bağlanma Boyutu	Benzıyor	88	3,29	,96	-1,13	,25
	Benzemiyor	79	3,48	1,10		
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	Benzıyor	88	3,33	1,03	1,04	,29
	Benzemiyor	79	3,17	1,05		

Tablo 7 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının ilişki benzerliği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan “Bağımsız Gruplar t-testi” sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=,97$, $p=,33$ $p>,05$, istenmedik anne-baba tutum puanlarının $t(,57)=,56$ $p>,05$, kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=-1,13$, $p=,25$ $p>,05$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=1,04$, $p=,29$ $p>,05$ ilişki benzerliği değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 9
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t testi	
					t	p
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Şehir	79	3,74	,67	-1,559	,12
	Büyükşehir	88	3,90	,65		
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Şehir	79	2,19	,48	1,896	,06
	Büyükşehir	88	2,05	,46		
Kaygılı Bağlanma Boyutu	Şehir	79	3,47	,99	1,099	,273
	Büyükşehir	88	3,30	1,07		
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	Şehir	79	3,31	1,10	,655	,513
	Büyükşehir	88	3,20	,99		

Tablo 8 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının yaşanılan yer değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan “Bağımsız Gruplar t-testi” sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=-1,559$, $p=,12$ $p>,05$, istenmedik anne-baba tutum puanlarının $t(2,167)=1,896$, $p=,06$ $p>,05$, kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $t(1,099)=,273$ $p>,05$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının $t(2,167)=,655$, $p=,513$ $p>,05$ yaşanılan yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 10
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları

Ölçek	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	20-30 yaş(A)	32	3,85	,68	2,267	,107	
	30-40 yaş(B)	89	3,91	,67			
	40-50 yaş(C)	46	3,65	,62			
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	20-30 yaş(A)	32	2,11	,52	,360	,698	
	30-40 yaş(B)	89	2,10	,47			
	40-50 yaş(C)	46	2,17	,45			
Kaygılı Bağlanma Boyutu	20-30 yaş(A)	32	3,40	,94	,862	,424	
	30-40 yaş(B)	89	3,29	,97			
	40-50 yaş(C)	46	3,54	1,20			
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	20-30 yaş(A)	32	3,29	,95	3,452	,034*	B-C
	30-40 yaş(B)	89	3,08	1,01			
	40-50 yaş(C)	46	3,57	1,09			

Tablo 9 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $F(2,167)=2,267$, $p=,107$ $p>,05$ istenmedik anne-baba tutum puanlarının $F(2,167)=,360$, $p=,698$ $p>,05$ ve kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $F(2,167)=,862$, $p=,424$ $p>,05$ yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yine tabloya bakıldığı zaman kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir $F(2,167)=3,45$, $p=,034$ $p<,05$. Hangi alt gruplarda anlamlı farklılığın olduğunu belirlemek için Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına göre sadece 30-40 yaş arası grup ile 40-50 yaş arası grup arasında, 40-50 yaş annelerin puanında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($C>B$). 40-50 yaş grubunun kaçınmacı bağlanma boyutu puanları 30-40 yaş grubuna göre daha fazladır ($p<,05$).

Tablo 11
Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları

Ölçek	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Bir çocuk(A)	46	3,86	,70	1,217	,299	
	İki çocuk(B)	83	3,87	,64			
	Üç çocuk veya						
	üstü(C)	38	3,68	,66			
İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	Bir çocuk(A)	46	2,10	,52	,957	,386	
	İki çocuk(B)	83	2,16	,46			
	Üç çocuk veya						
	üstü(C)	38	2,04	,45			
Kaygılı Bağlanma Boyutu	Bir çocuk(A)	46	3,27	1,06	,351	,704	
	İki çocuk(B)	83	3,43	,97			
	Üç çocuk veya						
	üstü(C)	38	3,40	1,14			
Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	Bir çocuk(A)	46	2,89	,93	5,069	,007*	A-C
	İki çocuk(B)	83	3,30	1,03			
	Üç çocuk veya						
	üstü(C)	38	3,59	1,08			

Tablo 10 incelendiğinde Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre istendik anne-baba tutum puanlarının $F(2,167)=1,217$, $p=,299$ $p>,05$ istenmedik anne-baba tutum puanlarının $F(2,167)=,957$, $p=,386$ $p>,05$ ve kaygılı bağlanma boyutu puanlarının $F(2,167)=,351$, $p=,704$ $p>,05$ çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yine tabloya bakıldığı zaman kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir $F(2,167)=5,069$, $p=,007$ $p<,05$. Hangi alt gruplarda anlamlı farklılığın olduğunu belirlemek için Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına göre sadece bir çocuğa sahip grup ile 3 veya daha fazla çocuğa sahip grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($C>A$). Üç veya daha fazla çocuğu olan grubun kaçınmacı bağlanma puanları, bir çocuğu olan gruba göre daha fazladır ($p<,05$).

Tablo 12
Değişkenler Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım
Moment Korelasyon Analizi sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4
1. İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	1			
2. İstenmedik Anne-Baba Tutumları Ölçeği	-,458**	1		
3. Kaygılı Bağlanma Boyutu	-,299**	,214**	1	
4. Kaçınmacı Bağlanma Boyutu	-,299**	,162*	,323**	1

*p<0,05; **p<,001

Tabloda görüldüğü üzere değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. İstendik anne-baba tutum puanları ile kaygılı bağlanma boyutu $R(-,299^{**})$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu $R(-,299^{**})$ arasında negatif yönlü orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İstenmedik anne-baba tutumu puanları ile kaygılı bağlanma boyutu $R(,214^{**})$ ve kaçınmacı bağlanma boyutu $R(,162^{*})$ arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki vardır.

Tablo 13
Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Ölçeği'nin Kaygılı Bağlanma Boyutu Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SH.	ß	T	p
Sabit	4,44	,756		5,873	,000
İstendik tutum toplam	-	,129	-,254	-3,038	,003
İstenmedik tutum toplam	,212	,180	,098	1,173	,242
R=,311 Adjusted R²=,086 F(2, 164)= 8,78, p<.01					

Tablo da görüldüğü üzere Anne-Baba Tutumları Ölçeği puanının Kaygılı Bağlanma Boyutu puanlarını yordama düzeyini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Anne-Baba Tutumları Ölçeği ile kaygılı bağlanma boyutu puanları arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır R(,311). Anne-Baba Tutumları Ölçeği puanları Kaygılı Bağlanma Boyutu puanlarındaki varyansın % 8,6'sını açıkladığı görülmektedir R(,311) R² (,086) F(2, 164)= 8,78, p<.01.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise istendik tutum toplamının (β =-,254 Kaygılı Bağlanma Boyutu puanları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (p<.01). İstenmedik tutum toplam boyutunun ise modelde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir (p>,05).

Tablo 14
Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
Ölçeği'nin Kaçınmacı Bağlanma Boyutu puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SH.	β	T	p
Sabit	4,82	,764		6,307	,000
İstendik tutum toplam	-	,131	-,285	-3,400	,001
İstenmedik tutum toplam	,067	,182	,031	,370	,712
R=,30 Adjusted R²=,079 F(2, 164)= 8,13, p<.01					

Tablo da görüldüğü üzere Anne-Baba Tutumları Ölçeği puanının Kaçınmacı Bağlanma Boyutu puanlarını yordama düzeyini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Anne-Baba Tutumları Ölçeği ile kaçınmacı bağlanma boyutu puanları arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (R=,300). Anne-Baba Tutumları Ölçeği puanları Kaçınmacı Bağlanma Boyutu puanlarındaki varyansın % 7,9'unu açıkladığı görülmektedir (R=,30 R²=,079 F(2, 164)= 8,13, p<.01).

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise istendik tutum toplam (β =-,285 Kaçınmacı Bağlanma Boyutu puanları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (p<.01). İstenmedik tutum toplam boyutunun ise modelde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir (p>.05).

4.BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma 7-9 yaş arasında çocuğu olan annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi sosyo-demografik değişkenlerle ölçmek için yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına yönelik iki ölçek için de değişkenlerle analizler yapılmıştır. Yaş, eğitim durumu ve çalışma durumu değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

7-9 yaş arası çocuğa sahip annelerin bağlanma stilleri ve çocuk yetiştirme tutumu skorları; annenin yaşı, eğitim düzeyi, mesleği, çocuk sayısı, çalışma durumu ve yaşanan yer, değişkenleri açısından incelenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular literatürdeki farklı araştırmalar ile karşılaştırılmıştır.

Araştırmada belirtildiği üzere değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. İstendik anne-baba tutum puanları ile kaygılı bağlanma boyutu ve kaçınmacı bağlanma boyutu arasında negatif yönlü orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İstenmedik anne-baba tutumu puanları ile kaygılı bağlanma boyutu ve kaçınmacı bağlanma boyutu arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçların üzerine Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II) puanının Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Boyutu puanlarını yordama düzeyini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Anne-Baba Tutumları Ölçeği ile kaygılı bağlanma boyutu puanları arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kaçınmacı bağlanma boyutu puanları arasında da orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanları eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde, ebeveynin eğitim seviyesi ile kaçınmacı bağlanma boyutu arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İstendik anne baba tutumları ve istenmedik anne baba tutumları da lise ve altı eğitim düzeyi olan annelerde anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.

Literatürde eğitim düzeyi ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyle alakalı araştırmalara bakıldığında; Şanlı ve Öztürk (2012), yaptıkları bir araştırmada, eğitim

düzeyi ilkokul olan bir annenin, eğitim durumu lise olan bir anneye oranla aşırı koruyucu tutumunun daha yüksek olduğunu, eğitim düzeyi lise olan bir annenin, eğitim düzeyi üniversite olan bir anneye oranla aşırı koruyucu tutumunun daha fazla olduğunu gözlemlemişlerdir. Sonuç olarak, annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumun puan ortalamalarının azaldığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, anne baba tutumlarının olumlu yönde anlamlı farklılık göstermesi bu araştırmayla benzeşmektedir.

Bir başka araştırmada Cantekin ve Akduman (2020), annelerin eğitim durumlarına göre çocuk yetiştirme stillerini incelemişlerdir. Araştırma bulgularında ölçek istatistiklerinin anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bir önceki araştırmada olduğu gibi eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutum puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğuna aşırı koruyucu veya otoriter bir tutumla yaklaşmaması bu araştırmadaki sonuçlarla benzeşmektedir.

Yine bir başka araştırmada Altınay (2012), annenin eğitim durumuyla çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Altınay (2012), araştırmasında annenin eğitim durumu yükseldikçe, demokratik tutum oranının yükseldiği hipotezini ileri sürse de, araştırma sonuçları hipotezini desteklememiştir. Bu sonuçlar araştırmayla çelişmektedir. Araştırmada çalışan annelerinin eğitim düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılsa da, eğitim düzeyi düşük olan annelerin de çalışma durumunun göz ardı edilemeyecek derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma hayatı içerisinde olan annelerin eğitim durumu düşük olsa da çocuk yetiştirme tutumları hakkında kendilerini geliştirdikleri düşünülmektedir.

Diğer yandan Şanlı ve Öztürk (2012), 126 anne ile yaptıkları bir araştırmada, annenin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumu ile anlamlı bir farklılığı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumun araştırmanın farklı kültürlerde yapıldığından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlar da, bir önceki gibi araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

Araştırmada annenin eğitim düzeyi lise ve altına düştükçe kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Tuna (2018) bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumuyla ilişkisini incelediği araştırmasında, bağlanma stiline eğitim düzeyi

değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir. Bu durum araştırmacının daha fazla örnekleme sahip olduğu ve bu örneklemin homojen dağılımından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmacının incelediği bağlanma alt grupları bu araştırmanın incelediği bağlanma alt boyutlarıyla farklıdır.

Çamurlu ve Keser (2006)'in annenin bağlanma stili ve çocuk yetiştirme tutumunu eğitim düzeyine göre incelediği araştırmasına baktığımızda, annenin güvenli ve korkulu bağlanma alt ölçeklerinden aldıkları ortalamaları, sahip oldukları eğitim düzeyleri açısından incelediğimizde lisansüstünden mezun olan annelerde, ilköğretim mezunu olan annelerden anlamlı bir şekilde daha fazla güvenli bağlanma görülmektedir. Diğer taraftan lisansüstünden ve üniversiteden mezun annelerde, ortaokul mezunu olan annelerden anlamlı bir şekilde daha az korkulu bağlanma görülmektedir. Bu sonuçlar, araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanları yaş değişkenine göre incelendiğinde, ebeveynin yaşı ile kaçınmacı bağlanma boyutu arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Anne-baba tutumları analizleri incelendiğinde istedik anne-baba tutumu ve istenmedik anne baba tutumu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılığı olmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulgularla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveyn tutumlarının demografik değişkenlerle ilişkisini incelediği bir araştırmasında, ebeveyn tutumlarının ebeveyn yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma ile benzeşmektedir.

Alabay (2017) ebeveynlerin yaş değişkenine göre ebeveynlik tutumuyla ilgili yaptığı çalışmada, 26-30/31-35 ve 36-40 yaş ebeveynlerinin, 20-25 yaş ebeveynlerine göre çocuk yetiştirirken daha demokratik tutum sergilediği sonucuna ulaşmıştır.

Ayyıldız (2005), Mızrakçı (1994) ve Grigorenko ve Sternberg (2000) ebeveyn tutumlarıyla ilgili yaptıkları araştırma sonuçlarında da ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin, ebeveynin çocuk sahibi olma yaşıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir. Araştırmaya bakıldığında 21-29 yaş arasındaki annelerin aşırı koruyucu tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu

durum genel olarak ilk çocuklarına sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tuna (2018) bağlanma stillerinin ebeveyn tutumuyla ilişkisini incelediği araştırmasında, bağlanma stili ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular araştırmanın sonucuyla çelişmektedir. Bu durum araştırmacının incelediği yaş grubunun bu araştırmadaki yaş grubundan daha küçük olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının çalışma durumu değişkenine göre incelendiğinde, kaçınmacı bağlanma boyutu puanının çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda çalışma durumu değişkenine ile istendik anne baba tutumları arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlara bakıldığında çalışmayan annelerin, istendik anne baba tutumları ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip olduğu gözlemlenmektedir. Literatürde bu bulgularla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Bowlby (1973), çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin sağlıklı ilerleyebilmesi için, anne- bebek veya bakım veren-bebek ilişkisinin önemini vurgulamıştır. Bununla birlikte bağlanma kavramında özellikle anne, ilişkinin niteliğini belirlemek açısından önemli bir yere sahiptir. Günümüz dünyasında çalışan anneler, günlerinin büyük bölümünü işe ayırıp, bebekleri ile geçirdikleri zamanı kısaltmaktadırlar. Bu durumda çocuğun bakımını başkası üstlenmektedir. Annenin çalışmasından dolayı evde olmaması, çocuğuyla oluşturacağı bağlanmanın güvensiz temellere oturmasına neden olabilmektedir. Gün içerisinde çalışan annelerin çalıştıkları ortam stresli ve yorucu olabilmektedir. Bu durum çocuklarıyla geçirecekleri zamanın kalitesini düşürürken, iş ortamında daha stressiz ve rahat çalışan annelerin iş dışındaki vakitlerde çocuklarıyla kaliteli vakitler geçirdikleri gözlemlenmektedir. Bu süreçte annenin çocuğuna karşı ne kadar duyarlı ve sorumlu davranış sergilediği bağlanmanın niteliğini belirlemektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Günümüz dünyasında çalışan annelerin çocuklarının bağlanma niteliği, çalışmayan annelerin çocuklarına kıyasla güvensiz temellere oturmaktadır yargısı vardır. Anneden ayrılmak zorunda kalan çocuklar kaçınan/kaygılı bağlanma stilini

göstermektedirler (Vaughn, Gove ve Egeland, 1980). Fakat annenin çalışma durumu her zaman çocuğun güvensiz bağlanma stiline sahip olacağı anlamına gelmemektedir (Blehar, 1974). Bu araştırmada, çalışan annenin istenmedik anne baba tutumları ve kaygılı bağlanma puanı olumsuz sonuçlar vermemektedir. Çalışan annelerin istendik ebeveyn tutumları gösterebildiği fakat kaçınmacı bağlanma stiline sahip olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, annenin gün içerisinde evde olmaması ve çocuğunu kaçınmacı bağlanma stiline maruz bırakabileceğini anlatmaktadır. Annenin günün işten kalan kısımlarında çocuğuyla nitelikli vakit geçirmesi ve bu süreçte çocuğuyla bağlanmayı kuvvetlendirecek etkinlikler yapması ile açıklanabilmektedir (Ainsworth ve diğ., 1978).

Tuna (2018), anne baba tutumları ve bağlanma stilleri ile ilgili yaptığı araştırmada, çalışmayan annelerin kayıtsız bağlanma puanının çalışan annelere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, çalışmayan annelerin çocuklarıyla geçirdiği vaktin daha fazla olduğu fakat sürekli birlikte olmaktan kaynaklı kayıtsız bağlanma stilini benimsediği şeklinde açıklanabilir. Bu sonuçlar, araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde, çocuk sayısı değişkeni ile kaçınmacı bağlanma arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Anne-Baba Tutumları Ölçeği sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde istendik anne baba tutumu ve istenmedik anne baba tutumu puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulgularla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Tuna (2018), ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında tek çocuğa sahip ebeveynlerin daha demokratik tutuma, iki veya daha fazla çocuğa sahip annelerin ise otoriter tutuma sahip olduğu sonucuna varmıştır. Bu durum, çocuk sayısı arttıkça otoriter tutumun ve kontrolün yükseldiği sonucunu gösterir.

Bir diğer araştırmada Yurdalan (2019), ebeveyn yetiştirme tutumları ve bağlanma stili arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Tek çocuğa sahip annelerin koruyucu tutum puanının yüksek olduğu, bu annelerin daha koruyucu bir tutum sergiledikleri bulunmuştur.

Derman, Türen, Buntürk (2020), ebeveyn tutumlarıyla demografik değişkenleri inceledikleri araştırmada, çocuk sayısı ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını savunmuşlardır. Bu sonuç, araştırmanın bulgularıyla benzeşmektedir.

Canatan, Konbak, Aslan, Özdemir, Yılmaz (2020), çocuk yetiştirme tutumlarını demografik değişkenlere göre incelediği araştırmasında, çocuk sayısı yükseldikçe ebeveynlerin aşırı koruyucu ve otoriter tutumu benimsedikleri, çocuk sayısı düştükçe demokratik tutumu daha fazla benimsedikleri bulunmuştur.

Aydoğdu, Dilekmen (2016), ebeveyn tutumlarını çocuk sayısı değişkenine göre incelediği araştırmasında, tek çocuğa sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumun ilk defa çocuk sahibi olan ebeveynlerin daha korumacı olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuçlar, araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir.

Yapılan bir diğer araştırmada Bilgili (2020), ebeveynin çocuk sayısı arttıkça ailede demokratik ve izin verici tutumun azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının yaşanılan yer değişkenine göre incelendiğinde; istendik anne baba tutumları, istenmedik anne baba tutumları, kaygılı bağlanma boyutu ve kaçınmacı bağlanma boyutu puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tatlı, Selimoğlu ve Bademci (2010), annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlı yaptığı çalışmadaki bir ölçekte, yerleşim yeri puan ortalamalarının değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, araştırmanın sonucu ile paralellik göstermemektedir. Buna sebep olarak araştırmanın yapıldığı illerin farklı olması ve ailelerin içinde bulunduğu kültürden etkilendiğini ileri sürmüştür.

Bilgili (2020), araştırmasında, ailenin yaşamını geçirdiği yer ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yaşanılan yerler yurtdışı ve şehir merkezi olarak iki ye ayrılmıştır. Yurt dışında yaşayan ailelerin şehirde yaşayan ailelere göre daha izin verici tutum sergiledikleri bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla

çelişmektedir. Çalışmanın örnekleminin yurtdışında yaşaması ve yaşadıkları yerdeki kültürün etkisi olarak çocuk yetiştirme tutumlarının değiştiği söylenebilir.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının ilişki benzerliği değişkenine göre incelendiğinde; istedik anne baba tutumları, istenmedik anne baba tutumları, kaygılı bağlanma boyutu ve kaçınmacı bağlanma boyutu alt gruplarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Literatür taraması yapıldığında, bu değişken ile alakalı herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II puanlarının ailede kendisini en çok yakın hissettiği kişi değişkenine göre incelendiğinde; istedik anne baba tutumları, istenmedik anne baba tutumları, kaygılı bağlanma boyutu ve kaçınmacı bağlanma boyutu alt gruplarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatürde bu değişkenler ile alakalı bir çalışma bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada annenin çocuk yetiştirme tutumları ve bağlanma stiline yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, yaşanan yer, annenin ailede kendine yakın gördüğü kişi ve çocuğuyla arasındaki ilişkisinin annesiyle ilişkisine benzerliği değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada oransız eleman seçimi ile belirlenen 170 anneye Anne-Baba Tutumları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II) uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibi rapor edilmiştir.

Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların genelinin kaçınmacı bağlanma stiline sahip olduğu, anne-baba tutumlarının demografik değişkenlere göre etkilendiği bulunmuştur.

Eğitim düzeyi lise ve altı olan katılımcıların, lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olanların puanlarıyla karşılaştırıldığında, üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların daha az kaçınmacı bağlanma stili ve daha az istenmedik anne baba tutumu sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitim düzeyi arttıkça çocuk yetiştirme tutumu konusunda ailelerin daha çok bilgilendiğini gösterebilir.

Annenin çalışma durumu değişkenine bakıldığında, çalışmayan annelerin kaçınmacı bağlanma stiline daha fazla benimsedikleri ve çalışan annelerin istedik anne baba tutumları puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yaş değişkenine bakıldığında, 40-50 yaş arası olan katılımcıların kaçınmacı bağlanma stiline daha yatkın oldukları sonucuna ulaşılırken, üç veya daha fazla çocuğa sahip katılımcıların da kaçınmacı bağlanma stiline benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmayla ilgili verilebilecek öneriler aşağıda belirtilmiştir;

Araştırma sürecinde yapılan literatür çalışmalarında, yetişkin bağlanma stilleri ile annenin yaşı, eğitim düzeyi, yaşadığı yer, çocuk sayısı ve çalışma durumu gibi kişisel özellikleri arasında yeterli sayıda çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu alanda çalışmalar çoğaltılabilir.

Eğitim düzeyi düşük olan annelere  ocuk yetiştirme tutumları ile ilgili eğitimler verilmesi önemlidir. Araştırma büyükşehirde yaşayan anneleri kapsasa da, dezavantajlı bölgedeki anneler de göz önünde bulundurularak bu eğitimlerin yapılması önerilebilir.

Çalışmayan annelerin benimsedikleri kaçınmacı bağlanma tutumunun telafi edilebilmesi için, ebeveynlere sağlık kuruluşlarında ve belediyelerin psikolojik danışmanlık merkezlerinde evlilik öncesi duygu durumları, aile içi ilişkileri ve bu duygu durumlarının çocuklara yansıması konusunda farkındalık kazandırılması yararlı olacaktır.

Bu araştırma annelerin bağlanma stilinin  ocuk yetiştirme tutumuna etkisini incelerken, yapılan ölçeklerin birinde ebeveyn ilişkisinin annenin bağlanma stilini nasıl etkilediği belirlenmiştir. Babaların  ocuk yetiştirme tutumu hakkında tam olarak bilgi elde edilememiştir. Bundan dolayı ilerde yapılacak çalışmalarda babaların da bu çalışmaya dahil edilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Açıkyol, N. (2016). *Çocuk Sahibi Olan Kadınların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Çocukluk Dönemi Örselenmiş Yaşantıları, Benlik Saygıları ve Ebeveyniyle Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Tez. İstanbul Arel Üniversitesi.

Ainsworth, M. S., J., Bowlby (1991). *An ethological approach to personality development*. American Psychologist, 46(4), 338-340.

Ainsworth, M. (1989). *Attachments Beyond Infancy*. American Psychologist, 44(4), 709-716.

Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, (1)2, 156-174.

Algan, A. G., ve Şendil, G. (2013). Okul Öncesi Çocuklar ve Ebeveynlerinin Bağlanma Güvenlikleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 33(1), 55-68.

Altınay, D. (2012). *Çalışan ve çalışmayan annelerin anne çocuk yetiştirme tutumları ve baş etme becerileri arasındaki farklılıkların incelenmesi*. Yayınlanmamış Tez. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

Arabacı, N., ve Ömeroğlu, E. (2016). Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) Geliştirilmesi Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 1-21.

Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Ericson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Aydın, B. (2002). *Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: SFN baskı.

Aydın B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. 2. Baskı, Ankara: Nobel Basımevi.

Aydoğdu, F., ve M. Dilekmen. (2016). Ebeveyn Tutumlarının eřitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, (11)2, 0-0.

Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ocuk yetiştirme tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baltaş, A., Z. Baltaş. ., Davaslıgil. O., O. Güngörmüş., E. Konuk., . Korkmazlar., ve H. Yavuzer (2001). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Baumrind, D. (1966). *Child Development*. 37(4), 887-907.

Blehar, M. C. (1974). Anxious attachment and defensive reactions associated with day care. *Child Development*, (45)3, 683-692.

Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve ocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Arel Üniversitesi.

Bornstein, M. H., ve D. Zlotnik (2009). “Parenting Styles and Their Effects”. In J. B. Benson and M. M. Haith (Eds.), *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*, (pp. 280-292). UK: Elsevier.

Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stillleri, Anne-Baba Tutumları ve ocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Genel Bilimi.

Bowlby, J. (1969). *Bağlanma* (2. Baskı b.). (T. V. Soylu, ev. s. 234,235). İstanbul: Pinhan.

Bretherton I. (1992). The origins of attachment theory. *John Bowlby and Mary Ainsworth. Development Psychology*, (28)5, 759-775.

Ülküer, N. S., ve Buz, S. (1988). 5-6 yaş çocukları anne babaların ödüllendirme ve cezalandırma yöntemleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi Eğitim Hizmet Ödülleri Özel Sayısı*, (69), 56-62.

Büyüköztürk, Y. D. D. Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.

Canatan, K., E. Konbak., T. Aslan., M. Özdemir., ve Ö.Yılmaz (2020). Geleneksel ve modern ailelerde çocuk yetiştirme davranışları. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 151-165.

Cantekin, D., ve D. Akduman (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 87-92.

Cozolino, L. (2006). *İnsan İlişkilerinin Nörobilimi-Bağlanma ve Sosyal Beynin Gelişimi* (M. Benveniste, Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

Cüceloğlu, D. (2000). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağdaş, A. (2012). *Anne – Baba – Çocuk İletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.

Çamurlu-Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Bilim Dalı.

Darling, N., ve Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.

Demir, E. K., ve G. Şendil (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 11(21), 16.

Demiriz, S., ve Ö. Öğretir. (A. D. 2007). Alt ve Üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(15), 105-122.

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eripek, S. (1989). Kuramsal Açından Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(2), 35-46.

Erden, M., ve Y. Akman. (2006). *Eğitim Psikolojisi-Gelişim, Öğrenme, Öğretme* (15.Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.

Gardiner, H. W., ve M.J. Gander. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (çev. Ali Dönmez, Bekir Onur, Nermin Çelen). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Grigorenko, E.L., ve R.J. Sternberg. (2000). Elucidating the Etiology and Nature of Beliefs About Parenting Styles. *Developmental Science*, 3(1), 93-112.

Grusec, J.E., M. Davidov (2007). Socialization In the Family: The Roles of Parents. *In J.E. Grusec and P.D. Hastings (Ed.), Handbook of Socialization: Theory and Research*. New York: The Guilford Press.

Gündüz, B., ve F. Bozdemir (2016). The Relationships of Attachment Styles, Parental Attitudes and Traumatic Childhood Experiences with Emotional Intelligence. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.

Güner, A. (2011). *Okul Öncesi Çocuklar ve Ebeveynlerinin Bağlanma Güvenlikleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

Güngör, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Güren, A. S. (2017). *Evli ve Çocuk Sahibi Çiftlerin Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışması, Yakın İlişki Düzeyi ve Yalnızlık Düzeylerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı.

Holmes, J. (1993). Attachment Theory: A Biological Basis for Psychotherapy?. *British Journal of Psychiatry*, 163(4), 430-438.

Hortaçsu, N. (1991). Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı, Cinsiyet ve Medeni Durum. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).

Yalom, I., ve H. Steiner (2007). *Okul Öncesi Çocuklarının Terapisi* (Ş. Ç. Yeşilmen, Çev). İstanbul: Prestij Yayınları.

İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Nitelikleri ve Anne Bağlanma Stillerine Göre İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.

Kağıtçıbaşı, C. (2014). Kültürlenme ve Ebeveyn-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 120-127.

Karen R. (1990). Becoming Attached. *The Atlantic Monthly*, 35-70.

Kaya, A. (2010, Mart). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı.

Kırman, A., ve Ö. Doğan. (2017). Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 31.

Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lionetti, F., M. Pastore., ve L.Barone. (2015). Parenting Stress: The Roles of Attachment States of Mind and Parenting Alliance in the Context of Adoption. *Parenting: Science and Practice*, 15(2), 75–91.

Maccoby, E., ve J.A. Martin (1983). Handbook of Child Psychology. Socialization In the Context Of the Family. *Parent-child interaction*, (4), 0-101.

Masterson, J. F. (2005). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları*. (H. Şentürk, Çev. 158-160). İstanbul: Litera Yayıncılık.

Mermer, G., A. Bilge., Ü. Yücel., ve E. Çember. (2010). Investigation of Perceptions of Social Support Level in Pregnancy and Postpartum Period. *Journal of Psychiatric Nursing*, 23(3), 351-360.

Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: Demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzı, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Morgan, C. T. (1991). *Psikolojiye giriş: Ders kitabı* (Çev. S. Karakaş). Ankara: Meteksan.

Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 Yaş Arasında Çocuklarda Görülen Ruhsal Sorunların Annelerin Bağlanma Düzeyi, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevleriyle Olan İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Genel Bilimi.

Nelsen, J., L. Lott., ve S. Glenn. (2000). *Çocuk Eğitiminde A'dan Z'ye Pozitif Disiplin*. İstanbul: Hayat Yayınları.

Neppl, T. K., ve ark. (2018). Couple Interaction and Child Social Competence: The Role of Parenting and Attachment. *Social Development*, 28(2), 347-363.

Ogelman, H., ve A. Önder. (2011). Annelerin Tutumlarına Göre 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 89-105.

Özgen, H. (2017). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Yordayıcılığı*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.

Özyürek, A., ve F.T. Şahin. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.

Pantley, E. (2002). *Çocuklarımıza Verdiğimiz Gizli Mesajlar*. (H. Gürel, Çev.) Ankara: HYB Yayınları.

Schaffer, H.R., ve P.E. Emerson. (1964). Monographs of the Society for Research in Child Development. *The Development of Social Attachments in Infancy*, 29(3), 1-77.

Schore, A. N. (2012). *Duygulanım Düzensizliği ve Kendilik Bozuklukları*. (T. Özakkaş, Dü.ve M. Benveniste, Çev.) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

Sears, R. R., E.E. Maccoby., ve H. Levin. (1957). *Patterns of Child Rearing*. İngiltere: Oxford, Row, Peterson and Co.

Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Sezer, Ö., V. Oğuz. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.

Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Soysal, Ş. A., Ş. Bodur., E. İşeri., ve S. Şenol (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, (8), 88-99.

Sümer, N., E.G. Aktürk., ve E. Helvacı (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-44.

Sümer, N., ve D. Güngör (1999). Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 73.

Sümer, N., M. Sayıl., ve S.K. Berument. (2016). *Anne Duyarlılığı ve Çocuklarda Bağlanma* (1. baskı). İstanbul: Koç Üniversitesi.

Şanlı, D. (2007). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Şendil, G. (Ed.) (2003). *Çocuk, Ergen ve Anne-Baba*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Tabachnick, B.G., ve L.S. Fidell. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.). Boston: Pearson.

Derman, T., M. Türen., Ş. Türen., ve T. Buntürk (2020). Okul Öncesi Çocukların Empati Bölümleri İle Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3).

Tatlı, S., H. Selimoğlu., ve D. Bademci (2012). Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 109-114.

Tuna, İ. (2018). *Annenin Bağlanma Stili İle Çocuk Yetiştirme Tutumu İlişkisinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı.

Tüzün, O., ve K. Sayar (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19(1), 28-30.

Vaughn, B. E., F.L. Gove., ve B. Egeland (1980). The Relationship Between Out-of-Home Care and the Quality of Infant–Mother Attachment In An Economically Disadvantaged Population. *Child Development*, 51(4), 1203–1214.

Wall, G. (2018). Love Builds Brains’: Representations of Attachment and Children's Brain Development in Parenting Education Material. *Sociology of Health and Illness*, 40(3),395-409.

Whirter, J., ve N.V. Acar (2000). *Ergen ve Çocukla İletişim Öğretme Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı*. Ankara: Us-A Yayıncılık.

Yalom I. (2014). *Treating Preschool Children*. (2nd ed, Çeviren: Yeşilmen Ş.Ç). İstanbul: Prestij Yayınları.

Yavuzer, H. (2011). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). *Ana - Baba Okulu (20 b.)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma. *Aile ve Toplum Bilim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(3), 3-16.

Yılmaz, A. (1999). Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.

Yolcuoğlu, D. İ. G. (2010). Sosyal Çalışmada Gereksinim Kavramı ve Çocuk Refahı Sisteminde Gereksinim Temelli Politikalar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(23), 47-56.

Yurdalan, E. (2019). *Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

Zalluhoğlu, B. T. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Okul Öncesi Çocukların ve Annelerinin Bağlanma İncelenmesi: Çocuk Psikiyatri Kliniğine Başvuran ve Başvurmamış Olan Çocukların Karşılaştırması. Örüntüleri ile Annelerinin Ebeveyn Tutumlarının ve Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının* Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.

EKLER

EK-1:Sosyodemografik Bilgi Formu

Yaşınız	:	() 20-30	() 30-40	() 40-50
Kaç çocuğunuz var	:	() 1	() 2	() 3 () 4 ve üzeri
Çocuğunuzun cinsiyeti	:	() Kız	() Erkek	
Çocuğunuzun yaşı	:	() 7	() 8	() 9
Eğitim durumunuz	:	() İlkokul	() Ortaokul	
		() Lise	() Üniversite	
		() Yüksek lisans ve üstü		
Çalışıyor musunuz	:	() Evet	() Hayır	
Ailenin gelir durumu nedir	:	() Düşük	() Orta	() Yüksek
Yaşadığınız yer	:	() Şehir	() Büyükşehir	
Ailede kendinize yakın	:	() Annem	() Babam	() Kardeşlerim () Diğer
gördüğünüz kişi kimdir				
Çocuklarınızla aranızdaki ilişki,	:	() Evet	() Hayır	
anneniz ile olan ilişkinize benziyor mu?				

EK-2: Anne Baba Tutumları Ölçeği

Bu ölçek anne baba tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen çocuğunuz ile ilişkinizi düşünerek aşağıdaki durumlarda genellikle nasıl tutumlar sergilediğinizi hatırlayın. Eğer durumun size uygun olduğunu düşünüyorsanız “Her zaman” şıkkının, uygun olmadığını düşünüyorsanız “Hiçbir zaman” şıkkının yanına (X) işareti koyunuz. Aradaki tanımlama şıklarından biri uygunsa o şıkların yanına (X) işareti koyunuz. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır.

	Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1-Çocuğumu duygu, düşünce ve problemleri hakkında konuşması için cesaretlendiririm.					
2-Çocuğumu, kendine yapabileceği şeyleri denemesi için cesaretlendiririm.					
3-Çocuğum olumlu bir davranış sergilediğinde beğenimi belirtirim.					
4-Çocuğuma olan sevgimi güzel sözlerle, ona sarılarak ve öperek gösteririm.					
5-Çocuğumu sözünü kesmeden dinlerim.					
6-Çocuğuma yapabileceği sorumluluklar veririm.					
7-Aile içinde kuralları belirlerken çocuğumun kararlara katılmasını sağlarım.					
8-Çocuğuma kuralların nedenleri ile ilgili açıklama yaparım.					
9-Çocuğum yanlış davranışlar sergilediğinde ona doğru davranış seçenekleri sunarım.					
10-Çocuğuma yaptığı işi tamamlayabilmesi için yeterli zamanı tanırım.					
11-Yaptığım hataları kabul ederek ona örnek olurum.					
12-Çocuğumla nitelikli zaman geçirmeye özen gösteririm.					
13-Çocuğumun ilgi, istek ve ihtiyaçlarına duyarlıyım.					

14-Çocuğumla ilgili kararlarda onun düşüncelerini dikkate alırım					
15-Çok sıcak veya çok soğuk havalarda çocuğumun hasta olabileceğini düşünerek çocuğumun dışarı çıkmasına izin vermem.					
16-Çocuğuma istediğim gibi bir çocuk olursa onu daha çok seveceğimi söylerim.					
17-Çocuğuma bir ceza verdikten sonra pişman olup ondan özür dilerim.					
18-Çocuğumun yapmak istemediği işleri onun yerine ben yaparım.					
19-Çocuğumu her konuda yaşlılarıyla kıyaslayarak başarılı olması için zorlarım.					
20-Çocuğumun yanlış bir davranışında eşim ya da aileden biri kızarsa, onu savunurum.					
21-Çocuğum üzülmesin diye her isteğini yerine getirmeye çalışırım.					
22-Çocuğumun hoş gördüğüm davranışlarına kızdığım, bazen de kızdığım davranışlarını hoş gördüğüm olur.					
23-Çocuğum bir şey istediğinde ona alacağımı söylesem de almayabilirim.					
24-Çocuğuma istediğini yapacağımı söyler, daha sonra benim istediğim olması için onu ikna ederim.					
25-Çocuğum sözümü dinlemediğinde ona kızar bağırırım.					
26-Çocuğumu ceza vermekle tehdit ederek disipline etmeye çalışırım.					
27-Çocuğum sözümü dinlemediğinde onu fiziksel olarak cezalandırırım.					

EK-3 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II)

Her bir maddenin eş ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını altındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde işaretleme yapınız. Maddeler 1 den 7'e doğru 1=Hiç katılmıyorum, 4=Kararsızım, 7=Tamamen katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Size uygun işaretlemeyi yapınız.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

Kararsızım

Tamamen katılıyorum

	Hiç katılmıyorum			Kararsızım			Tamamen katılıyorum
1-Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2-Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3-Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4-Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5-Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6-Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7-Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8-Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9-Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7

10-Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
12-İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
13-Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
14-Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
15-Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
16-Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
17-Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
18-Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
19-Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
20-Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
21-Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
22-Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
23-Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
24-Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
25-Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
26-Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularımı sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
27-Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
28-Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7

29-Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
30-Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, “gerçek ben”den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
31-Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
32-Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.	1	2	3	4	5	6	7
33-Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
34-Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
35-Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
36-Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
37-Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7